

Ekološki vrtovi u predškolskim ustanovama

Kuhar, Sara

Master's thesis / Diplomski rad

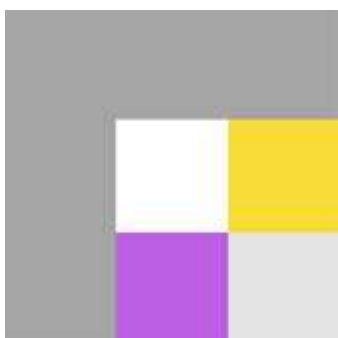
2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Education / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:141:983862>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-02**

Repository / Repozitorij:

[FOOZOS Repository - Repository of the Faculty of Education](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Sara Kuhar

EKOLOŠKI VRTOVI U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA

DIPLOMSKI RAD

Osijek, 2024.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Sveučilišni diplomski studij Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

EKOLOŠKI VRTOVI U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA

DIPLOMSKI RAD

Predmet: Pedagogija održivoga razvoja

Mentor: prof. dr. sc. Irella Bogut

Student: Sara Kuhar

Matični broj: 0267036634

Osijek, srpanj 2024.

Zahvaljujem svojoj mentorici dr. sc. Irelli Bogut, redovitoj profesorici u trajnom izboru, na uloženom trudu, zalaganju, vrijednim savjetima i velikoj pomoći tijekom pisanja diplomskoga rada.

Zahvaljujem svojem zaručniku, roditeljima i dragim prijateljima na neizmjernoj podršci, ljubavi i riječima ohrabrenja tijekom studiranja.

Hvala ti, Gospodine!

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
**Fakultet za odgojne
i obrazovne znanosti**
OBRAZUJEMO (ZA) BUDUĆNOST

31000 Osijek, Ulica cara Hadrijana 10 +385 31 321 700 • helpdesk@foozos.hr • www.foozos.hr
OIB: 28082679513 • MB: 1404881 • IBAN: HR0823600001103081122

Studentica: Sara Kuhar

Studijski program: Sveučilišni diplomski studij Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

JMBAG: 0267036634

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI DIPLOMSKOG RADA

kojom izjavljujem da sam diplomski rad pod naslovom

Ekološki vrtovi u predškolskim ustanovama

izradila samostalno pod mentorstvom

prof. dr. sc. Irele Bogut

te sumentorstvom

U radu sam primijenila metodologiju izrade znanstvenog rada i koristila literaturu koja je navedena na kraju diplomskog rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući navela u diplomskom radu povezala sam s korištenim bibliografskim jedinicama te nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Rad je pisan na standardnom hrvatskom jeziku.

Studentica

Sara Kuhar

Datum: 27. lipnja 2024.

Fakultet za odgojne
i obrazovne znanosti
OBRAZUJEMO ZA BUDUĆNOST

31000 Osijek, Ulica cara Matije Gupca 10 • 385 01 801 700 • e-pošta: fakultet@fpeos.hr • www.fpeos.hr
OIB: 28082679513 • MB: 1404681 • BAN: HR091840001103051101

KLASA: 602-04/24-04/06
URBROJ: 2158-63-02-24-40
Osijek, 31. svibnja 2024.

Temeljem Etičkog kodeksa Hrvatske zaklade za znanost, Etičkog kodeksa Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju te članku 26. Etičkog kodeksa Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, **Etičko povjerenstvo Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti**, na svojoj je 5. sjednici u akademskoj godini 2023./2024., održanoj 29. svibnja 2024. godine, na temelju molbe **Sare Kuhar**, studentice sveučilišnog diplomskog studija Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, u svrhu ishođenja mišljenja za provođenje istraživanja u sklopu izrade diplomskog rada, donijelo je sljedeće:

MIŠLJENJE ETIČKOG POVJERENSTVA

Temeljem molbe i uvida u priloženu dokumentaciju – opis i plan provođenja istraživanja, koje je ovome Povjerenstvu predala Sara Kuhar, studentica sveučilišnog diplomskog studija Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, u svrhu ishođenja mišljenja za provođenje istraživanja u sklopu izrade diplomskog rada pod naslovom: „*Ekološki vrtovi u predškolskim ustanovama*“, koje provodi pod mentorstvom prof. dr. sc. Irele Bogut, Etičko povjerenstvo Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti zaključilo je i potvrdilo da predmetno istraživanje udovoljava propisanim etičkim načelima i znanstvenim standardima, kao i odgovarajućim međunarodnim i nacionalnim propisima o zaštiti sudionika.

Temeljem navedenoga izražava se mišljenje:

Predloženo istraživanje etički je prihvatljivo, s napomenom, da za svako odstupanje od najavljenog opisa i plana istraživanja, Sara Kuhar, kao provoditeljica istraživanja i prof. dr. sc. Irella Bogut kao mentorica, moraju obavijestiti i opetovano zatražiti mišljenje i suglasnost Etičkog povjerenstva Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti.

Predsjednik Etičkog povjerenstva

izvrš. prof. dr. sc. Vjekoslav Galzina

Dostaviti:

- Sara Kuhar - studentica
- Prof. dr. sc. Irella Bogut – mentorica
- Arhiva Etičkog povjerenstva
- Pismohrana Fakulteta

SAŽETAK

Ekološki su vrtovi zemljane, živopisne tvorevine u kojima ljudi i biološki elementi koegzistiraju. Proizvodnja hrane u vrtu intenzivna je interakcija između ljudi, tla, biljnog i životinjskog svijeta. Ekološkim vrtlarenjem, iako malim dijelom ekosustava, možemo utjecati na ekološku krizu i uvesti značajne promjene. Vrtovi su utočište biljnog i životinjskog svijeta, mogu utjecati na ravnotežu kruženja vode u prirodi, voditi prema čistijoj i odgovornijoj budućnosti te očuvati raznolikost biljnih vrsta. Cilj ovog istraživanja bio je istražiti ulogu ekoloških vrtova za djecu predškolske dobi s primjenom 7R modela odgoja i obrazovanja za održivi razvoj te promicanje važnosti dječjih vrtića s ekološkim vrtovima. U istraživanju korištene su metoda intervjua, analiza relevantne literature i prikupljanje fotografija. Pregledom teorijske osnove ekoloških vrtova, istraživanjem uloge ekoloških vrtova u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju, opisom vrtlarskih aktivnosti prikladnih za djecu predškolske dobi, navođenjem savjeta i preporuka za uspješnije održavanje i vođenje ekološkog vrta u dječjem vrtiću, provođenjem intervjua i prikazom vrijednih ekoloških vrtova četiriju dječjih vrtića u Republici Hrvatskoj otkriveno je da ekološki vrtovi imaju izuzetno važnu ulogu u smislu razvijanja socijalnih vještina, načela štednje, zdrave prehrane, osnovnih životnih vještina, empatije i osjetljivosti za prirodu i okoliš kod djece rane i predškolske dobi, da mogu biti izvrstan izvor motivacije, promicati, uspostavljati i učvršćivati jednostavne uzročno-posljedične veze i razvijati dječji umjetnički izraz, djeca uče o radnim aktivnostima i surađuju s vršnjacima, obogaćuju se dječja praktična iskustva, uključuju se senzorni elementi za stvaranje poticajnog odgojno-obrazovnog okruženja kao i usvajanje osnovnih sastavnica održivosti. Utvrđeno je da se uz mnogo truda, hrabrosti, volje i suradnje djeci može pružiti nepresušan izvor znanja i životno-praktičnih iskustava u obliku ekološkog vrta koji će imati ne samo izuzetne koristi za odgoj i obrazovanje djeteta rane i predškolske dobi, nego će i pozitivno utjecati na prirodni ekosustav u cjelini.

Ključne riječi: dječji vrtić, ekologija, ekološki vrt, održivi razvoj, vrtlarske aktivnosti

ABSTRACT

Ecological gardens are earthy, colorful creations where people and biological elements coexist. Food production in the garden is an intensive interaction between people, soil, flora and fauna. Through ecological gardening, even though it is a small part of the ecosystem, we can influence the ecological crisis and introduce significant changes. Gardens are a shelter for plant and animal life, they can influence the balance of water circulation in nature, lead towards cleaner and more responsible future and preserve biodiversity. The purpose of this research was to investigate the role of ecological gardens for preschool children with the application of the 7R model of upbringing and education for sustainable development and to promote the importance of kindergartens with ecological gardens. Methods used in this research were interview, the analysis of relevant literature and the collection of photographs. By reviewing the theoretical basis of ecological gardens, researching the role of ecological gardens in early and preschool education, describing gardening activities suitable for preschool children, giving tips and recommendations for more successful maintenance and management of an ecological garden in kindergarten, conducting interviews and presenting valuable ecological gardens of four kindergartens in the Republic of Croatia, it is discovered that ecological gardens play an extremely important role in terms of developing social skills, principles of savings, healthy eating, basic life skills, empathy and sensitivity for nature and the environment in children of early and preschool age, that they can be an excellent source of motivation, promote, establish and strengthen simple cause-and-effect relationships and develop children's artistic expression, children learn about work activities and cooperate with peers, children's practical experiences are enriched, sensory elements are included to create a stimulating educational environment as well as the adoption of the basic components of sustainability. It has been established that with a lot of effort, courage, will and cooperation, children can be provided with an inexhaustible source of knowledge and life-practical experiences in the form of an ecological garden, which will not only have exceptional benefits for the upbringing and education of children of early and preschool age, but will also have a positive impact on the natural ecosystem as a whole.

Keywords: kindergarten, ecology, ecological garden, sustainable development, gardening activities

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. TEORIJSKA OSNOVA EKOLOŠKIH VRTOVA	2
3. ULOGA EKOLOŠKIH VRTOVA U RANOM I PREDŠKOLSKOM ODGOJU I OBRAZOVANJU	4
4. VRTLARSKE AKTIVNOSTI ZA DJECU PREDŠKOLSKE DOBI	8
5. SAVJETI ZA ODRŽAVANJE I VOĐENJE EKOLOŠKOG VRTA	10
6. MATERIJAL I METODE	12
7. REZULTATI I RASPRAVA	13
7.1. PRIMJERI EKOLOŠKIH VRTOVA DJEČJIH VRTIĆA U RH	13
7.1.1. Dječji vrtić „Vinica”	13
7.1.2. Dječji vrtić „Smokvica”	15
7.1.3. Dječji vrtić „Cvrčak”	19
7.1.4. Dječji vrtić „Šareni leptirić”	23
8. ZAKLJUČAK	26
LITERATURA	27
PRILOZI	30

1. UVOD

U vremenu vrhunca razvoja tehnologije i povećane urbanizacije, ekološke neodgovornosti i neodrživog odnosa prema svijetu u kojem živimo, ponekad se čini da je ljudska vrsta zanemarila tradicionalne i značajne vrijednosti poput ekološkog vrtlarstva koje, iako opsegom male, mogu imati veliki utjecaj na poboljšanje ekosustava u cjelini. Spoznaja o tome, kao budućoj odgojiteljici, da ekološko vrtlarstvo potiče djecu od najranije dobi na brigu o prirodi, na uzvratanje prirodi ljubavlju i poštovanjem za sve što nam daje, potaknula me na istraživanje ekoloških vrtova u predškolskim ustanovama, njihove uloge i prednosti koje nude za odgoj i obrazovanje djece rane i predškolske dobi. Cilj ovog istraživanja bio je istražiti ulogu ekoloških vrtova za djecu predškolske dobi s primjenom 7R modela odgoja i obrazovanja za održivi razvoj te promicanje važnosti dječjih vrtića s ekološkim vrtovima. U radu je prikazana teorijska osnova ekoloških vrtova kao zemljanih, plodonosnih tvorevina u kojima ljudi i biološki elementi koegzistiraju. Navedene su uloge i prednosti održavanja ekoloških vrtova za odgoj i obrazovanje djece rane i predškolske dobi. Dalje u radu navedene su prikladne vrtlarske aktivnosti, od pripreme prostora i tla za sadnju, dobavljanja sjemena i sadnica, sijanja i sadnje, ponovne upotrebe starog materijala, prehranjivanja tla, sve do potrebnih aktivnosti za njegu i zdrav rast i razvoj biljke do ubiranja i konzumacije plodova te čišćenja i pripreme vrta za novu sezonu. U radu se mogu iščitati potrebni savjeti i preporuke za uspješniji početak stvaranja i održavanja ekološkog vrta u dječjem vrtiću. Za prikaz nekoliko primjera ekoloških vrtova dječjih vrtića u Republici Hrvatskoj, provedeni su i prikazani rezultati intervjua četiriju dječjih vrtića koji uspješno vode i održavaju vlastite ekološke vrtove. Sudionici intervjua predstavili su dječji vrtić u kojem se nalazi ekološki vrt, osnovnu ideju koja ih je potaknula na vođenje vrta, vrtlarske aktivnosti u kojima sudjeluju djeca i odgojitelji, biljne vrste i vrtne elemente koje sadrži vrt, naveli su prostorno-materijalne uvjete za vođenje vrta, cilj, odgojno-obrazovnu ulogu, način na koji ekološki vrt potiče razvoj životno-praktičnih vještina djece, nutritivnu vrijednost vrta i posljednje, ali ne i manje važno, pojasnili su zašto vrt koji održavaju jest ekološki. Sudionici istraživanja naveli su značajne ekopriče dječjih vrtića koje vrijedi pročitati. Istina je da je za početak stvaranja i održavanja ekološkog vrta potrebna velika hrabrost i volja odgojitelja, suradnja stručnog tima vrtića, roditelja i lokalne zajednice, ali to je hvale vrijedan pothvat koji će zasigurno imati nemjerljive prednosti za odgoj i obrazovanje djece rane i preškolske dobi, ali i za obogaćivanje kulture vrtića te poboljšanja ekosustava u cjelini.

2. TEORIJSKA OSNOVA EKOLOŠKIH VRTOVA

Forbes i Cooper (1997) tvrde kako je ekologija znanost o međusobnom djelovanju živih organizama i njihovom djelovanju na okoliš. Znanost je alat za kreiranje ekoloških sastavnica prema našim potrebama. Osnovna karakteristika ekološkog pristupa je postići razumijevanje onoga što priroda stvara prirodnim procesima, maksimizirati adaptaciju biljnih vrsta njihovom okolišu, slijediti prirodne zakone i načela, stimulirati prirodne uvjete u vođenju i održavanju vrtova te kreirati i integrirati harmonični ekosustav. Dalje Jones (2010) navodi da su ekološki vrtovi zemljane, živopisne tvorevine u kojima ljudi i biološki elementi koegzistiraju. Proizvodnja hrane u vrtu intenzivna je interakcija između ljudi, tla, flore i faune. Ekološko promišljanje spoj je znanosti i filozofije, način razmišljanja o međuovisnosti živih organizama.

Kao civilizacija negativnim učinkom promijenili smo prirodni red i dramatično djelujemo u korist stvaranja velikih ekstrema i prirodne disharmonije. Ekološkim vrtlarenjem, iako malim dijelom ekosustava, možemo utjecati na ekološku krizu i uvesti značajne promjene. Vrtovi su prije svega prirodni, oni su „zelena pluća” svakog područja i vrlo su važni dio lokalnog i šireg ekosustava. Izbori koje primjenimo u svojem vrtu sigurno će utjecati na buduće generacije. Ekološki vrtovi utočište su biljnog i životinjskog svijeta, mogu utjecati na ravnotežu kruženja vode u prirodi, voditi prema čistijoj i odgovornijoj budućnosti te očuvati raznolikost biljnih vrsta. Vrt je veza između ljudi i prirode te ako ga vodimo na pravilan način, sigurno će nas dovesti do vrlo vrijednih spoznaja. (Rees-Waren, 2021)

Prema Weaner i Christopher (2016) uloga je vrtlara usmjeravati razvoj vrtnog ekosustava prema poželjnom putu. Ekološko vrtlarstvo ispunjuje i promovira zaštitu okoliša, štiti i potiče bioraznolikost, održivi način življenja i pravo je blago nepredvidljive ljepote koja nadopunjuje lokalnu ekologiju. Također, možemo reći da je ekološki vrt metafora za planet Zemlju. Ekološki vrt je ekosustav za sebe koji djeluje kao vrlo važna cjelina u svijetu živih bića. Biti ekološki vrtlar znači razumjeti svoje mjesto u toj cjelini i način na koji taj ekosustav djeluje, a to su veza tla, svjetla, zraka, vode, svakog insekta i mikroorganizma te pojedine biljne vrste koju izaberemo. Uzbudljivo je otkrivati sastav tla, što biljke trebaju i isprobavati organska gnojiva kako bi stvorili zdrav i plodonosan vrt. Jedno od najvećih zadovoljstava je promatrati dobrobiti i napredak koji dolazi od našeg truda i rada. Mnogi oblici tradicionalnog vrtlarstva pokazuju bolje rezultate od

visoko-tehnoloških oblika vrtlarstva. Stvaranjem ekološkog vrta možemo promijeniti vlastiti način življenja. (Harris, 1991)

Garašić, Sertić Perić i Smojver (2023) navode još jednu vrlo važnu sastavnicu u održavanju ekoloških vrtova u dječjim vrtićima, a to je ekološka komponenta održivog razvoja kao odnos između čovjeka i njegova prirodnog, društvenog i izgrađenog okruženja. Održivost prirode uglavnom se oslanja na očuvanje bioraznolikosti i produktivnosti prirodnih ekosustava, ali i na održavanje prirodnih resursa. Održivost se postiže kad ljudsko djelovanje koristi prirodne resurse brzinom i načinom kojim se prirodni resursi mogu obnoviti. Ne postoji određena dob za početak odgoja i obrazovanja za održivi razvoj jer se to podrazumijeva od najranije dobi, najprije važnu ulogu imaju roditelji, a zatim odgojitelji u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Model 7R odgoja i obrazovanja za održivi razvoj za djecu mlađe životne dobi prikazuje temeljna načela ponašanja u odnosu prema konzumerizmu i postupanju s otpadom koja je moguće primjeniti u radu s najmlađima. Navode sedam načela, a to su „*smanjiti*” volumen i količinu otpada, „*ponovno upotrijebiti*” neke predmete ili materijale, „*reciklirati*”, odnosno od starog napraviti novo, zatim „*cijeniti*” tuđi rad, vrijeme, stvari, ljude i njihove osjećaje, „*popraviti*” ono što se može ponovno upotrijebiti, „*razmišljati*” o posljedicama naših akcija te „*odbiti*” gomilanje otpada i nepotrebnih stvari, neprimjerena ponašanja i postupke koji štete drugima ili nama samima. (Garašić i sur., 2023, str. 52-53)

3. ULOGA EKOLOŠKIH VRTOVA U RANOM I PREDŠKOLSKOM ODGOJU I OBRAZOVANJU

Cmrečnjak Majstorić (2016) tvrdi kako je vrt najdostupniji primjer djelovanja ekosustava. Vrtlarenje potiče kod djece interes za održivi način života, posebno za održivu proizvodnju. U literaturi se navodi mnogo dokaza da zajedničko djelovanje čovjeka i prirode korisno djeluje na smanjenje stresa, krvnog tlaka ili tjeskobe. Okoliš dječjeg vrtića u kojem djeca provode svoje vrijeme, druže se i igraju ima značajnu ulogu kod smanjenja negativnih učinaka bolesti na tijelo i um. Vrtlarstvo je korisno za mentalno i fizičko zdravlje djece i odraslih. Ono umiruje i potiče dobro raspoloženje te podiže razinu hormona sreće. Vrt je mjesto gdje djeca uživaju u slobodnom kretanju, učenju i igranju, borave na svježem zraku, rade jednostavne poslove uz odgojitelje i prijatelje. *„U slučaju eko-vrta djeca uočavaju razliku u okusu, boji, mirisu, obliku biljke bez pesticida i one koja je uzgojena na umjetan način čime podižu svijest o štetnosti pesticida za prirodu i vlastito zdravlje. Djeca predškolske dobi, s obzirom na svoje razvojne osobine i potrebe, ekološkim pojmovima najlakše ovladavaju izravnim iskustvom, doživljavanjem, proradom i izražavanjem onoga što su doživjeli i iskusili. U neposrednom odgojno-obrazovnom radu ostvaruju se ciljevi kojima se potiče cjelokupan tjelesni, intelektualni, psihofizički, emocionalni, moralni i duhovni razvoj djeteta.”* (Cmrečnjak Majstorić, 2016, str. 1)

Skelton, Lowe i Zaltz (2020) u svome radu navode da su intervencije u vođenju ekološkog vrta najčešće povezane s poboljšanjima u ishodima povezanim s prehranom, uključujući poboljšanje nutritivnih vrijednosti u prehrani, konzumaciji voća i povrća, poboljšanje nedostatka mikronutrijenata i obogaćivanje pravilne prehrane. Zatim Eugenio-Gozalbo, Aragon, Ortega-Cubero (2020) pojašnjavaju kako je vođenje i održavanje vrta prikladna životno-praktična sastavnica za poučavanje prirodoslovlja kroz različite odgojno-obrazovne faze. Djeca doživljavaju prostor i razvijaju vještine promatranja, što je povezano i s razvojem njihovog znanstvenog znanja koji su autori istražili kroz analizu dječjih crteža. U ranijim fazama, ranom i predškolskom te osnovnoškolskom obrazovanju, vrtovi mogu biti izvrstan izvor motivacije, promicati, uspostavljati i učvršćivati jednostavne uzročno-posljedične veze i razvijati dječji umjetnički izraz. S druge strane Ghufuran i Jasim (2022) navode kako se prikladnim bavljenjem vrtlarskim aktivnostima djeca navikavaju na red, radne aktivnosti i suradnju s vršnjacima, kao i za istraživačke aktivnosti, obogaćuju se dječja praktična iskustva, uključuju se senzorni elementi za stvaranje poticajnog

odgojno-obrazovnog okruženja kao i usvajanje ekoloških, ekonomskih i društvenih sastavnica održivosti. Možemo reći da je dječji vrtić filozofija koja traži harmoniju i sklad između prirode i građevine. Vođenje ekološkog vrta povećava motivaciju djece za upoznavanje elemenata prirode kao što su voda, zrak, vjetar, kiša, sunce, biljke i životinje. Vrt dječjeg vrtića definiran je kao prostor promicanja dječje uključenosti u životne sastavnice okoline, unaprijeđenje procesa učenja koristeći prirodu kao izvor iskustava. Hardiyanti i sur. (2023) u svome radu navode kako plan vrtlarenja djeci pruža iskustvo iz stvarnog života te povećava znanje o biljkama. Autori dalje tvrde kako su djeca sposobna za vlastito učenje koje je vođeno njihovom znatiželjom, pitanjima i mogućnostima da istražuju u vrtlarskim aktivnostima. Otkrivaju da bavljenjem istraživačkim aktivnostima u ranoj dobi razvijaju pozitivan stav prema znanosti. Kako bi odgojitelji podržali taj interes, imaju nezamjenjivu ulogu u poticanju, organiziranju i usmjeravanju djetetovog učenja kroz vođenje i održavanje vrta.

Osim što održavanje ekoloških vrtova u dječjim vrtićima pomaže smanjenju ekološkog otiska urbane populacije i ozelenjivanju gradova, smanjuje lokalni utjecaj zagrijanog zraka, pročišćuje vodu i tlo ima i pozitivan utjecaj na ljudsko zdravlje i interakciju ljudi s prirodom. Židovec i sur. (2018) kao prednosti održavanja vrta u sklopu odgojno-obrazovnih ustanova navode bolje zdravstveno stanje i oporavak od bolesti, oslobađanje od stresa, smanjen mentalni umor, ublažavanje depresije, jačanje osjećaja samokontrole, poboljšanje društvene interakcije i duhovnog zdravlja, vrtlarenjem se njeguju inicijativnost, poduzetništvo, samopouzdanje, odgovornost, timski rad, strpljenje, pamćenje, koncentracija i dr.

Kao najvažnije smjernice za održavanje vrta u predškolskom odgoju i obrazovanju prema Augustina i sur. (2023) su najprije prikladna vrtna infrastruktura te osmišljavanje plana i programa odgojitelja. Kao vrtnu infrastrukturu autori navode pod pojmom vrtlarske opreme i materijala. Kao važne materijale navode sjeme i sadnice, vodu i gnojivo, a kao neophodan vrtlarski alat navode radne pregače, rukavice, male lopate i motike te male grablje. Osim potrebnog alata i materijala vrlo je važna i uključenost te kompetentnost odgojitelja za stvaranje i realiziranje plana i programa rada i vođenja vrta.

Banoet, Handayani Dewanti i Sutarto (2022) navode nekoliko prednosti održavanja ekološkog vrta u ustanovama ranog i predškolskog te primarnog odgoja i obrazovanja. Vođenje vrta promiče zdravlje, posebno u vidu zdrave prehrane. Vrtovi odgojno-obrazovnih ustanova relativno su

povoljni za održavanje i organiziranje. Aktivnosti koje se provode u vrtu obogaćuju plan i program rada vrtića te unaprjeđuju dječje iskustveno učenje. Osim toga potiče se razvoj svih pet osjetila kod djece. Hacey i Butler (2009) tvrde kako izgradnja znanstvenog stava kod djece uključuje poticanje dječje prirodne želje za ispitivanjem i traženjem odgovora. Vrtlarstvo samim time podržava dječju znatiželju za istraživanjem prirodnog svijeta te pruža djeci mogućnost za izgradnju samopoštovanja kroz uspješno njegovanje biljaka.

Hughes (2023) navodi kako je cijeli odgojno-obrazovni pristup vođenja i održavanja ekološkog vrta usmjeren na društveni, emocionalni, fizički, mentalni i kognitivni razvoj djeteta. Dijete u takvom poticajnom okruženju, kao što je vrt, ima priliku sudjelovati u osjetilnoj i slobodnoj igri, družiti se s prijateljima, ponekad se „uprljati” odnosno osjetiti zemlju, pijesak, ima priliku razviti kreativnost i sudjelovati u suradničkim aktivnostima, imaju priliku slobodno istraživati u interakciji sa svojim prirodnim okruženjem, stjecati ekološke vrijednosti, razvijati osjećaj brige i ljubavi prema okolišu i dr. Također Hughes (2023) navodi kako boravak u prirodi na djecu djeluje umirujuće, posebno prirodno umirujuće boje kao što su plavetnilo neba, zelenilo lišća, tamnosmeđe tlo obogaćeno vitaminima, sve je obasjano sunčevom svjetlošću koja je izvor vitamina D te udisanje svježeg zraka. Umirujuće mogu djelovati i različiti zvukovi poput zvukova zujanja pčela, cvrkuta ptica te vjetra u krošnjama drveća.

Desmond, Grieshop i Subramaniam (2004) tvrde kako su ekološki vrtovi u dječjem vrtiću prava prilika omogućavanja djeci da koriste svježju i zdravu hranu. Vrtovi nude dinamično okruženje u koje se mogu integrirati sve kompetencije, uključujući istraživačke i matematičke, govorno-jezične kompetencije, kulturu i umjetnost. Djeca u vrtu mogu doživjeti dublje razumijevanje prirodnih sustava i u budućnosti postati ekološki osvješteni pojedinci. Vrtovi u dječjim vrtićima njeguju duh zajedništva i pružaju brojne mogućnosti za izgradnju suradnje između odgojitelja, stručnog tima dječjeg vrtića, djece i njihovih obitelji te lokalnih zajednica. Dalje navode kako se na području osobnog razvoja, mentalnog i fizičkog, potiče znatiželja, emocionalni razvoj i estetika, zatim poboljšava se prehrana i zdravlje općenito, razvijaju se životno-praktične vještine, suradnja i empatija. Što se tiče društvenog i moralnog razvoja, održavanje vrta vodi djecu prema spoznajama o održivom razvoju, potiče razvoj ekološke pismenosti i obrazovanja, upoznaje ih s važnošću i dostojanstvom rada, potiče ih na poštivanje prirode, ali i imovine, potiče vještine proizvodnje, uključuje u zajednički radi i brigu o okolišu te uključuje djecu u početno vođenje i

samostalno donošenje odluka. Vrtovi kao kontekst poučavanja i učenja omogućuju djeci eksperimentiranje životnim procesima. Izravno iskustvo u prirodi ima nezamjenjivu ulogu u afektivnom i kognitivnom razvoju pojedinca, a redoviti kontakt s prirodom ima obnavljajuće psihološke i emocionalne učinke. (Aragon, Ortega-Cubero i Eugenio Gozalbo, 2023)

„Razvijanje ekološke osjetljivosti i komunikacije dug je i složen proces. Model ponašanja nas odraslih je od presudnog utjecaja na djecu. Razmišljajući na koji način poticati ekološku osjetljivost kod djece kreirali smo i formirali poticajni eko prostor u sobi dnevnog boravka gdje je djeci omogućena igra različitim prirodnim materijalima. Vrt djeci pruža, kroz neposredno iskustvo, mnoštvo mogućnosti za prakticiranje osnovnih matematičkih pojmova kao što su izračuni, usporedbe i mjerenja.” (DV „Maslačak“, Krapinske Toplice) Vrtlarstvo od najranije dobi gradi poštovanje i ljubav prema prirodi i okolišu, motivira djecu da jedu i vole voće i povrće, zatim omogućuje iskustveno učenje, ispitivanje, opažanje i istraživanje, promiče tjelesnu aktivnost i kvaliteta iskustva koje se stječe u prirodi uči djecu da kroz njegovanje i brigu za živa bića (biljke) razvijaju strpljenje.

4. VRTLARSKE AKTIVNOSTI ZA DJECU PREDŠKOLSKE DOBI

Hughes (2023) navodi aktivnosti u kojima djeca prema svojim razvojnim mogućnostima mogu sudjelovati od samog početka pripreme vrta, sadnje, njege, ubiranja plodova i završnog čišćenja. Djeca mogu najprije sudjelovati u čišćenju uvenulih biljaka i korijenja te u preokretanju i pripremi tla za nove biljke. Iako je priprema tla najteži dio održavanja vrta, djeca prema svojim mogućnostima u ovoj aktivnosti mogu usporediti duljinu i snagu različitog korijenja te promatrati težinu tla i potaknuti razvoj fine motorike vađenjem malih predmeta i kamenja iz zemlje. Dalje u svom istraživanju navodi kako djeca posebno uživaju u istraživanju ličinki i crva u svom prirodnom staništu. Učenje o alatima potrebnim za čišćenje vrta prilika je za učenje životnih vještina kao i proširivanje rječnika. Vrtlarstvo je aktivnost koja uklanja prepreke i pomaže u poboljšanju međugeneracijskih odnosa. (Hughes, 2023)

Eugenio-Gozalbo i sur. (2020) ističu važne vrtlarske aktivnosti, a to su aktivnosti podizanja svijesti o bioraznolikosti, postavljanje „hotela za kukce” za privlačenje kukaca oprašivača. Ta je aktivnost prikladna za poučavanje o pristunosti, ulozi i važnosti kukaca u ekosustavu. Zatim Augustina i sur. (2023) navode aktivnosti poput čitanja dječjih slikovnica na temu ekologije, vrtlarstva i održivog razvoja, takve aktivnosti potiču razvoj kognitivnih sposobnosti kako bi djeca bolje mogla razumjeti proces rasta biljaka i dobrobiti biljaka, te važnost ekološkog življenja u skladu s prirodom. Također, navode pripovijedanje kojim se djeci može potaknuti entuzijazam i jezična izražajnost, ova aktivnost može pomoći u uvježbavanju dječjeg jezika i govornih vještina. Zatim navode neposredno sudjelovanje u vrtlarskim aktivnostima u vrtu kao najvažniju vrstu aktivnosti, od sijanja sjemena, sadnje biljaka, do zalijevanja, gnojidbe, čišćenja korova i ubiranja plodova. Kao posljednju aktivnost, nakon ubiranja plodova, navode pripremanje i konzumiranje užine, od pranja plodova, rezanja, posluživanja i jedenja.

Cmrečnjak Majstorić (2016) kao važne vrtlarske aktivnosti navodi aktivnosti sadnje, sijanja, zalijevanja, okopavanja, orezivanja i dr. kojima se razvija ravnoteža i koordinacija pokreta, fina motorika ruke, pravilno korištenje vrtnih alata, utječe se i na razvoj mišića te sensorike i preciznosti.

Vrtlarske aktivnosti potiču djecu na razmišljanje o ekološkom uzgoju i održivosti te usvajanje zdravih načina života. Odgojitelji su odgovorni za razvijanje dječje svijesti o povezanosti njih

samih s prirodnim i proizvedenim okolišem. Odgojitelji u velikoj mjeri djeci prenose, ili bi trebali prenositi, ekološku održivost, brigu i ljubav prema prirodi. (Kelnerić, 2013)

Židovec i sur. (2018) u svome radu navode aktivnosti konzumiranja svježe ubranog voća i povrća u kojima također mogu sudjelovati djeca, zatim aktivnosti razvoja poduzetničkih vještina poput organizacije tržnice voća i povrća te vrtlarenje koje uključuje sve potrebne aktivnosti od sijanja ili sadnje do ubiranja plodova. Aktivnosti ubiranja plodova potiču svijest o tome kako hrana nastaje i odakle dolazi. Djeca vide i cijene plodove svog rada, motivirani su za daljni nastavak sudjelovanja u aktivnostima, zalažu se, brinu i čuvaju ono što su sami proizveli. Vrtlarenje od najranije dobi povezuje djecu sa svijetom koji je više od čovjeka te potiče razvoj djece da postanu ekograđani koji brinu o okolišu. (Bergana, Berger Nylundb, Midtbøb, Landsem Paulsen, 2024)

McLennan (2010) navodi vrtlarske aktivnosti prepoznavanja boja, kušanja svježeg voća i povrća, pripremanja i čišćenja tla za sadnju ili sijanje, zalijevanja, plijevljenja i prikupljanja sjemenki, zatim senzoričke aktivnosti poput opipavanja tla, vrtlarenja uz glazbu i sl. Navodi kako se u vrtu potiču i predmatematičke i govorno-jezične vještine, razvijaju se osjetila djeteta, smisao za estetiku, zatim ukoliko neko sjeme nije proklijalo ili biljka nije uspjela narasti, tu djeca dobivaju priliku naučiti nositi se sa neuspjehom, također navodi i aktivnosti dijeljenja i suradnje, ako nekom djetetu nije narasla biljka, drugo dijete mu rado pokloni jednu od svojih biljaka i sl.

Hachey i Butler (2009) kao izvrsnu alternativu navode da djeca fotografiraju ili snimaju svoje biljke, zatim sijanje sjemenki za aktivnosti klijanja kako bi djeca mogla usporediti kako se koja biljka razvija, nadalje djeca mogu biljke saditi u unutarne ili vanjske spremnike te dalje promatrati rast i razvoj. Dobro je povezati jestive biljke i istraživanje sjemena s konceptima zdrave prehrane. Zatim navode kako djeci treba omogućiti aktivnosti otkrivanja dijelova biljke, postavljanje pitanja, omogućiti igranje uloga i dramskih aktivnosti glumeći rast biljke, uključivati se u vrtlarske igre i pjesme, djeca mogu sudjelovati u likovnim aktivnostima od prirodnog neoblikovanog materijala, mogu crtati ili graditi modele prema vlastitom interesu, napraviti izložbu učinjenih radova, aktivnosti razvrstavanja prirodnih materijala prema vrsti ili teksturi, djeca mogu provoditi vrijeme dodirujući, mirišući i promatrajući povećalima, potrebno je djeci dopustiti slobodno izražavanje u prirodi kroz igru i druženje s prijateljima jer će na taj način, vrtlarstvo kao zabavna aktivnost, potaknuti u djeci suradnički duh, kreativnost, empatiju i odgovornost za sebe i druga živa bića. (Hachey i Butler, 2009)

5. SAVJETI ZA ODRŽAVANJE I VOĐENJE EKOLOŠKOG VRTA

Potrebno je osvijestiti da kao ekološki vrtlari trebamo pokrenuti određene postupke kako bi naš vrt bio uspješan. Trebamo prvenstveno nahraniti tlo, a zatim biljke, poboljšati tlo organskim gnojivima, kompostom i humusom koji sami proizvedemo, a to je ujedno i najpovoljnije i najbolje prirodno gnojivo. Za početak dobro je birati biljne vrste koje su otporne na bolesti i vremenske uvjete kako bi imali sigurnu osnovnu strukturu vrta. Potrebno je razmišljati i o bioraznolikosti vrta, saditi i sijati različite vrste biljaka, jer različite biljne vrste privlače više korisnih kukaca koji izbacuju one štetne. O vrtu se treba razmišljati kao ekosustavu u kojem svaka, čak i ona najmanja vrsta, ovisi jedna o drugoj, a sve ono što može potencijalno naštetiti tom vrijednom ekosustavu, ne treba se koristiti. To se odnosi prije svega na kemijska gnojiva i pesticide. (Harris, 1991)

Al-Bawi i sur. (2019) navode u svome radu nekoliko savjeta koji mogu biti korisni za vođenje ili održavanje ekološkog vrta u dječjem vrtiću. Kod uređenja zelenih površina i odabira biljnih vrsta, potrebno je izabrati biljne vrste čije se grane ili stabljike ne isprepliću po zemlji kako bi se izbjeglo spoticanje djece kod hodanja ili trčanja. Navode i važnost upotrebe prirodnih ekoloških gnojiva, međutim kod upotrebe gnojiva životinjskog porijekla svakako je važno koristiti zaštitne rukavice kako bi se izbjegao mogući prijenos bakterija ili nametnika u ljudski organizam. Zatim treba izbjegavati postavljanje oštrih, betonskih rubnjaka uz staze ili povrtne gredice kako se djeca tijekom igre ne bi ozlijedila. Navode ukoliko je u planu sadnja velikog listopadnog drveća, dobro ga je posaditi uz rubne dijelove vrta. Iako velika stabla pružaju potrebni hlad i dobro su mjesto za postaviti klupe za sjedenje, s druge strane mogu negativno utjecati na povrtnjake i voćnjake jer stvarajući hlad oduzimaju potrebnu sunčevu svjetlost. Otpalo lišće listopadnog drveća može poslužiti za proizvodnju komposta, odnosno prirodne prihrane koja pogoduje razvoju ekološkog vrta. Potrebno je izbjegavati sadnju otrovnih biljaka ili biljaka koje imaju nadražujuća svojstva jer djeca rane i predškolske dobi su nepredvidljiva, isprobavaju svim osjetilima i često stavljaju ruke u usta. Al-Bawi i sur. (2019) dalje navode kako ne treba saditi niti cjenovno skupe ili osjetljive biljke jer bi ih djeca u svojoj razigranosti i nepažljivosti mogla oštetiti. Prostor oko vrta potrebno je urediti klupama i stolovima za odmor te izvorom pitke vode. Odgojitelj djeci treba omogućiti aktivno sudjelovanje u stvaranju i njegovanju vrta te ih poticati na proizvodnju i potrošnju plodova zajedničkog rada. Također odgojitelji trebaju omogućiti aktivno povezivanje vrtlarskih aktivnosti s drugim područjima odgoja i obrazovanja, kao što su poticanje razvoja predmatematičkih vještina

djeteta te početnog čitanja i pisanja. Al-Bawi i sur. (2019) zatim navode da je ekološki vrt, ako je to moguće, važno smjestiti u mirnom i zdravom mjestu, daleko od buke i industrijskih područja. Ako je moguće, radi sigurnosti djece, parkirališta bi trebala biti udaljena barem šest metara od ulaza u vrtić i područja održavanja vrta. Potrebno je i osigurati dodatne ulaze i izlaze radi sigurnosti djece. Kako bi se promovirao ekološki vrt dječjeg vrtića i prepoznala njegova važnost u široj zajednici, dobro je prijavljivati se na različite projekte i natječaje, kao što je Natječaj za najljepši školski vrt. Također, kako bi odgojitelji i osoblje vrtića doista bili upoznati s kvalitetnim vođenjem ekološkog vrta, dobro je u stručni tim dječjeg vrtića uključiti i ekologa ili botaničara te organizirati održavanje različitih stručnih edukacija i radionica za zaposlenike dječjeg vrtića. I za kraj navode ukoliko je dječji vrtić zatvoren u vremenu godišnjih odmora, potrebno je osigurati osoblje koje će njegovati i održavati vrt u vremenu kada je vrtić zatvoren.

Prije svega, najvažnije je nenametljivo djecu uključiti u sve vrtlarske aktivnosti od samog početka i dopustiti im da sudjeluju prema svojim interesima i mogućnostima. Prema Towler (2021) najjednostavnije je djetetu na prozorsku dasku staviti biljku u lončanici i dopustiti djetetu da se okuša u samostalnoj brizi za biljku, međutim ako želite nešto više, zajedno se možete okušati u stvaranju ekološkog vrta. U svim aktivnostima djetetu treba dopustiti pogreške, jer na taj se način uči iskustveno. Kod odabira biljaka, ne treba biljke birati samo prema izgledu ili prihvatljivoj cijeni, već treba razmisliti o tome koji je cilj i svrha, želimo li uzgojiti nešto ukusno, želimo li imati sigurnu biljku, ukrasiti prostor cvijećem i dr. Za mlađu djecu koristan prijedlog je saditi lukovice u prozirne posude kako bi djeca mogla promatrati razvoj korijena. Dalje se preporučuje sijanje i sadnja brzorastućih sezonskih biljnih vrsta koje su otporne, ukusne i jednostavne za uzgoj poput salate, špinata, mahunarki i sl. Kako bi vrt bio doista ekološki, potrebno je uključiti u uzgoj ekološki prihvatljive metode, npr. smanjiti bacanje otpadnog biljnog materijala ili ostataka hrane, sjemenke prezrelih rajčica i paprike može se osušiti i ponovo posijati, stabljike salate i celera može se staviti u vodu što može potaknuti rast novih listova i stabljike, zatim voda koja ostaje nakon kuhanja riže ili ljuske od jaja kao i talog kave mogu poslužiti kao organsko gnojivo, kore od banane potopljene u vodu mogu poslužiti za zalijevanje manjih biljaka, zatim stare limenke, dječje igračke ili drugi materijali mogu poslužiti kao lončanice, za kontrolu biljnih nametnika može se koristiti prirodni sapun ili izopropilni alkohol, djecu treba poučiti načinima kompostinjara i dr. (Towler, 2021)

6. MATERIJAL I METODE

Cilj ovog istraživanja je istražiti ulogu ekoloških vrtova za djecu predškolske dobi s primjenom 7R modela odgoja i obrazovanja za održivi razvoj te promicanje važnosti dječjih vrtića s ekološkim vrtovima. Za potrebe istraživanja korištene su sljedeće kvalitativne metode: intervju, analiza relevantne literature i prikupljanje fotografija. Istraživanjem se želi provjeriti imaju li ekološki vrtovi izuzetno važnu ulogu u smislu razvijanja socijalnih vještina, načela štednje, zdrave prehrane, osnovnih životnih vještina, empatije i osjetljivosti za prirodu i okoliš kod djece rane i predškolske dobi. Za potrebe istraživanja proučeno je nekoliko knjiga, mnoštvo članaka i nekoliko mrežnih izvora. Provedena su četiri intervjua o ekološkim vrtovima pojedinih dječjih vrtića u RH. Korišten je strukturiran intervju s unaprijed pripremljenim pitanjima. Svaki intervju proveden je telefonski. Etičko povjerenstvo Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku odobrilo je istraživanje 29. svibnja 2024. Dječji vrtići i sudionici istraživanja dobili su odluku o odobrenju istraživanja na uvid. U istraživanju sudjelovali su sudionici iz četiriju dječjih vrtića koji vode/održavaju ekološke vrtove, a to su Dječji vrtić „Vinica“, Dječji vrtić „Smokvica“, Pojatno, Dječji vrtić „Cvrčak“, Virovitica i Dječji vrtić „Šareni leptirić“, Solin. Intervjui su provedeni u razdoblju od 3. do 6. lipnja 2024. Sudionici su dobrovoljno sudjelovali te su pristali na snimanje razgovora i sve navedene uvjete istraživanja. Intervju je proveden u skladu s etikom istraživanja i bez nanošenja ikakve štete sudioniku ili ustanovi. Po završetku intervjua sudionicima je dostavljen prijepis intervjua (Prilog 1-4) na uvid te im je dostavljena suglasnost (Prilog 5) u kojoj svojim potpisom potvrđuju da je prijepis intervjua vjerodostojan te da su dobrovoljno sudjelovali i pristali na sve navedene uvjete istraživanja. Fotografije ekoloških vrtova dječjih vrtića sudionici su dostavili elektroničkom poštom ili su preuzete sa službene mrežne stranice dječjeg vrtića.

7. REZULTATI I RASPRAVA

7.1. PRIMJERI EKOLOŠKIH VRTOVA DJEČJIH VRTIĆA U RH

7.1.1. Dječji vrtić „Vinica”

U intervjuu K. Humek predstavila je ekopriču ekološkog vrta Dječjeg vrtića „Vinica”. Dječji vrtić „Vinica” započeo je s radom 2020. godine, a 2022. godine, u sklopu provedbe ekološkog programa, odlučili su stvoriti svoj ekološki vrt, na inicijativu djece i odgojitelja. Vrtićki moto jest „*Tko biljčice s ljubavlju sadi, najljepše plodove iz zemljice vadi.*” Polazna ideja bila je ta da se djeci prikaže kako nastaju plodovi koje oni jedu u svojim zdravim i svakodnevnim obrocima. Ekološki vrt Dječjeg vrtića „Vinica” relativno je nov, a nastao je tako što su odgojiteljice osmislile plan vrta te uz zajednički rad odgojitelja i djece realizirali planirano. U uređenju vrta sudjeluju djeca starijih odgojnih skupina, uglavnom djeca predškolske dobi i odgojiteljice u suradnji sa SŠ Arboretum Opeka koja ih savjetuje u odabiru sadnica, načinu sadnje i dr. Djeca sudjeluju u vrtlarskim aktivnostima od samog početka, od pripreme zemlje, sijanja i sadnje biljaka, zalijevanja i brige te ubiranja i konzumiranja plodova. U vrtu se uglavnom sadi začinsko bilje kao što su bosiljak, komorač, timijan, ružmarin, menta i dr. Začinsko bilje, kako Humek navodi, donosi poseban dodir vrtu, privlači mirisom kukce, a vrtićkim jelima daje poseban okus. U ostalim gredicama uglavnom se sadi luk, mrkva, crveni i zeleni kupus, grašak, salata i jagode. Vrt obogaćuju i sezonskim sadnicama povrća kao što su rajčica, paprika, brokula i cvjetača. Novost u vrtu su sadnice malina, lješnjaka, a u planu je i sadnja ribiza, kivija, kupine, aronije i nekoliko sadnica stolnog bijelog grožđa s obzirom na to da je to tradicija tog područja. Od cvijeća njihov vrt sadrži gredice sa zumbulima, narcisima, jaglacima, maćuhicama i tulipanima za proljeće, a za ljeto sade pelargonije, ukrasne trave i tradicionalno vrtno cvijeće. Od ukrasnih grmova vrt krase hortenzije, crvenolisni japanski javor, japanska dunja, forzicije, jorgovan i lavanda. Humek dalje navodi kako je važno imati dobru strategiju za kombiniranje biljaka koju mijenjaju ovisno o mjesecima, važni su i dobrosusjedski odnosi među biljkama kao i poticanje bioraznolikosti. Sudionica navodi kako imaju učionicu na otvorenom u kojoj odrađuju sve vrtno projekte. Od vrtnih elemenata imaju šest povišenih gredica, složenih u obliku cvijeta (Slika 1). Za obradu tla imaju svu potrebnu opremu i alate, a u planu je kupnja kompostišta, dodatnih katni za zalijevanje i drugog

materijala s time da je napomena na ekološkom održavanju vrta. Od uvjeta potrebnih za kvalitetno održavanje vrta navodi prije svega dobru organizaciju i volju odgojitelja te suradnju s roditeljima i lokalnom zajednicom. Glavni cilj uzgoja ekološkog vrta je da djeca ubiru i cijene plodove svoga truda i rada, ali i da sljedećim generacijama pokažu važnost vođenja ekološkog vrta i koliko je on vrijedan za djecu vrtićke dobi. Kao odgojno-obrazovnu ulogu navodi poticanje strpljivosti, samokontrole, radnih i praktičnih aktivnosti. Samo uređenje vrta i okoliša djeci predstavlja veliku radost, osjećaj postignuća i ponosa, iako iziskuje mnogo vremena i truda. S vremenom djeca primjećuju napredak te stječu sve više znanja i vještina. Ekološki vrt Dječjeg vrtića „Vinica” ima i nutritivnu vrijednost, svi plodovi vrta se koriste u prehranbene svrhe, zajedno s djecom prave se različite povrtna ili voćna salate, okušali su se i u pripremanju zimnice, brali maslačke i pokušali praviti med koji će djeca konzumirati kada dozrije. Humek navodi da je vrt Dječjeg vrtića „Vinica” ekološki iz razloga što sve uzgajaju na prirodan način, nema nikakvih pesticida, uključene su ručice djece i odgojitelja. Dječji vrtić „Vinica” doista može biti ponosan na svoj ekološki vrt. Proizvode zdrave i raznolike plodove, povrće, voće i začinsko bilje na ekološki prihvatljiv način koje i upotrebljavaju, uglavnom u prehranbene svrhe. (Ksenija Humek, 3. lipnja 2024., prema prijepisu intervjua, Prilog 1)

Slika 1. Ekološki vrt DV „Vinica” – Povišene povrtna gređice (ustupila K. Humek, 3. lipnja 2024.)

7.1.2. Dječji vrtić „Smokvica”

Tijekom sudjelovanja u intervjuu, hvalevrijednu priču nastanka, održavanja i vođenja ekološkog vrta Dječjeg vrtića „Smokvica” predstavila je M. Prstačić Ljubić. Dječji vrtić „Smokvica” osnovan je 2005. godine u Pojatnu, koji je centralni vrtić, dok su sa stvaranjem ekološkog vrta započeli 2006. godine. *„Vizija Dječjeg vrtića “Smokvica” je ta da je dječji vrtić mjesto gdje se osjećam sigurno, prihvaćeno, daje mi slobodu da kroz igru istražujem, učim i izražavam se. A misija je da u suradnji s roditeljima gradimo vrtić kao zajednicu koja uči, u kojem rastu sretna i kompetentna djeca.”* Dječji vrtić „Smokvica” u Pojatnu bio je prema kvalitetnom radu prepoznat i u široj zajednici, stoga je 2014. godine proširen na dječji vrtić u Luki i 2019. godine na još jedan vrtić u Dubravici. Ekološki vrt Dječjeg vrtića „Smokvica” vodi se prema tradicionalnim vrijednostima, a ideja je, na inicijativu odgojiteljica, bila uzeti najbolje od okruženja u kojem vrtić djeluje i gdje djeca žive do onoga što se može dobiti ili naučiti iz ostatka svijeta. Vrtić u Pojatnu smješten je u nekadašnjoj obiteljskoj kući, koja je imala svoju štalu, vrt i imanje, a oni su to htjeli sačuvati. Djeluju kao jedna proširena obitelj, vrata unutar vrtića su otvorena, djeca se druže, igraju i uče, surađuju međugeneracijski, nema stroge podjele po skupinama. U bivšoj „štatici” smjestili su igraonicu, spremište i natkriveni prostor. Na mjestu gdje je nekada bio vrt, zaključili su da najbolje i ostane vrt. U zajedničkoj radnoj akciji dječjeg vrtića i roditelja stvorili su osnovu za ekološki vrt. Vrt ima ulogu još jednog centra aktivnosti koji nudi mogućnost izbora i usvajanja znanja, iskustava kroz nešto drugačije što na jednom običnom vanjskom igralištu ili zatvorenom prostoru ne bi imalo priliku. Kako Prstačić Ljubić navodi, vrt u Pojatnu (Slika 2) ima odlike pravog vrta, od ograde, „hotela za kukce”, kompostišta, povrtnih gredica i dr. U vrtu se stječu sve kompetencije, jednom kada dijete uđe u vrt i sudjeluje u vrtlarskim aktivnostima, kada sije, sadi, proučava biljni i životinjski svijet, boje, mirise, surađuje, to sve potiče razvoj kompetencija, kako navodi sudionica intervjua. U Pojatnu oduvijek postoji jedna tradicija, a to je postavljanje “tržnice” kojom se razvijaju kompetencije poput inicijativnosti i poduzetništva. Navodi i još jednu tradiciju, dječji vrtić se zove Smokvica i uvijek kada negdje krenu posade smokvu ispred vrtića, smatraju da je vrlo važno da vrtić ima svoju smokvu, a te smokve rađaju na jesen. To je sorta koja je pogodna za njihovo područje, smokve se beru svakodnevno, bez planiranog branja i jednostavno djeca znaju da imaju smokvu te kad izađu van i kad je vrijeme voćne užine, odgojiteljice pitaju tko voli smokve i mogu se ubrati, ali kad ih ima mnogo onda se poberu i napravi se džem u kuhinji. Koriste se svi

proizvodi vrta, ideja je od početka bila da djeca osvijeste proces od sjemena do tanjura i da sve što je u tanjuru „*nije došlo iz dućana, nije palo s neba ili da to mama ima negdje skriveno u kuhinji.*”

Slika 2. Ekološki vrt DV „Smokvica”, Pojatno. (ustupila M. Prstačić Ljubić, 4. lipnja 2024.)

Ove godine su u proljeće, jer je sadnica bilo mnogo, postavili jednu „tržnicu” u Dubravici gdje su roditelji mogli kupiti sadnice po povoljnoj cijeni, postavili su blagajnu, klupu, obilježili robu, napravili natpise, a to je bilo prikladno za razvoj početnog čitanja i pisanja, matematike, komunikacije na materinjem jeziku, suradnje, prepoznavanja boja, likovnosti, geometrije i bilo je jako uspješno, sadnice su sve prodane, a nešto se i podijelilo. Sad u svim vrtićima raste povrće koje su sami uzgojili. Prstačić Ljubić navodi kako je oduvijek to bila jedna tradicija da imaju „tržnicu“ gdje bi plodove posložili po klupicama ispred vrtića koje bi roditelji kad bi dolazili po djecu kupili. U vrijeme kada još nisu imali svoju vrtićku kuhinju djeca su prodavala plodove svoga rada i onda su s tim novcem išli ciljano u trgovinu i kupili nešto što su oni htjeli, što su željeli, cilj je bio posijati, ubrati, prodati za tu vrijednost i od toga dobiti nešto što je djetetu važno, bio to sladoled ili nešto drugo. U ekološkom vrtu u Dubravici sada imaju povišene gredice koje su

sastavni dio vrta, traktorske su gume prenamijenjene za gredice ili su iskoristili neke druge materijale i tamo se također uspješno sije i sadi. Fotografiju vrta u Dubravici (Slika 3) i primjera dijela „tržnice” (Slika 4) možete pogledati u nastavku poglavlja.

Slika 3. Ekološki vrt DV „Smokvica”, Dubravica (ustupila M. Prstačić Ljubić 4. lipnja 2024.)

Slika 4. Dio „tržnice” sadnica DV „Smokvica”, Dubravica (ustupila M. Prstačić Ljubić 4. lipnja 2024.)

Što se tiče aktivnosti uređenja vrta u kojoj sudjeluju djeca i odgojitelji, najvažnije je to da se sve ubere i iskoristi, a djeca znaju da sve što se ne iskoristi baca se u kompost. U pravilu imaju jednu akciju jesenskog čišćenja vrta kada se ubiru zadnji plodovi, ako je ostao koji korijen cikle, mrkve i sl. Zatim se pograba lišće i to se sve stavi u kompost. One teže poslove odrađuju sudionica intervjua i domar vrtića, oni pripremaju gredice i zemlju za sadnju. Najvažnije je to da se aktivnosti odrađuju dobrovoljno prema želji i interesu. Dječji vrtić „Smokvica” doista se može pohvaliti sa svojim „zelenim tetama” koje imaju sve potrebne kompetencije i interes za održavanje ekološkog vrta. Princip odlaska u vrt je kao i za svaki centar aktivnosti. Aktivnosti se ponude djeci, a svatko sudjeluje prema svojim interesima i mogućnostima. Mlađa djeca su npr. malčirala jagode slamom ili skupljala puževe dok su starija djeca zalijevala i sadila. Dječji vrtić „Smokvica” vodi se kao ekološki vrt, jer nema kemijske prihrane, kemijske zaštite, nema umjetnih sredstava za tretiranje štetočina, imaju vlastiti kompost, skupljaju kišnicu za zalijevanje i doista imaju jednu predivnu i zaokruženu ekološku priču. Imaju i manji vrt u područnom vrtiću u Luki u kojem uglavnom zbog manjka prostora imaju povišene gredice napravljene od guma. (Slika 5)

Slika 5. Dio ekološkog vrta DV „Smokvica”, Luka (ustupila M. Prstačić Ljubić 4. lipnja 2024.)

Uz sve navedeno Dječji vrtić „Smokvica” može se pohvaliti i djelovanjem na međunarodnoj razini. Temelj za pisanje projekta „Pedagogija u prirodi – Put u zelenu budućnost” za Erasmus bio je važnost boravka djeteta u prirodi, poznavanje prirode i suradnja s prirodom, održivost i kao krajnji cilj da djeca prepoznaju, cijene, čuvaju, njeguju, surađuju, uzmu od prirode što mogu i vrate prirodi brigom i poštovanjem. Dječji vrtić „Smokvica” uspješno je predstavio projekt i u listopadu 2024. imat će prvu mobilnost u Portugal, u jednu višegeneracijsku ustanovu ekološkog uzgoja koja ima svoj botanički vrt, zoološki vrt i druge vrijedne elemente. Osim toga sudjelovat će i u edukacijama na razini vrtića za strani jezik i digitalne kompetencije, cilj im je predstaviti svoj ekološki vrtić i osvijestiti gdje se nalaze u odnosu na druge, prikazati svoje vrline i spoznati što mogu poboljšati u budućem radu. (Marica Prstačić Ljubić, 4. lipnja 2024, prema prijepisu intervjua, Prilog 2)

7.1.3. Dječji vrtić „Cvrčak”

Ekopriču ekološkog vrta Dječjeg vrtića „Cvrčak”, Virovitica, predstavila je sudionica R. Vedrinski. Dječji vrtić „Cvrčak”, Virovitica osnovan je 1950. godine i ima ukupno šest objekata, od kojih su tri na istom području. U svakom objektu ima ekoloških elemenata gdje se provode ekološke aktivnosti prema dobi djece. Vedrinski, kao ekokoordinatorica, djeluje u tri objekta. Vedrinski navodi *„Vizija vrtića je ta da dječji vrtić kao poticajno socijalno-prostorno okruženje te ugodno ozračje u kojem se dijete razvija i raste, zadovoljava sve osnovne potrebe, stječe prve spoznaje o sebi, svijetu oko sebe, uči o komunikaciji i odnosima, razvija svoje potencijale i stječe spoznaje i vještine potrebne za čitav život.”* Dalje navodi kako je misija ta da je *„Dječji vrtić „Cvrčak” Virovitica ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje koji djeluje na području grada Virovitice i prigradskih naselja. Kroz provedbe različitih programa usklađenih s Nacionalnim kurikulumom i utemeljenim na humanističkom razvojnom pristupu vrtić usmjeren na razvoj dječjih potencijala, poštivanja dječjih prava, uvažavanja individualnih potreba djece, svojim djelovanjem pruža podršku obitelji, pridonosi razvoju roditeljskih kompetencija i doprinosi razvoju lokalne zajednice.”* Na osnivanje ekološkog vrta potaknuo ih je prekrasan prostor koji pruža priliku za promjenom, spoznaja da i malo dijete svojim rukama može napraviti čudo, očima vidjeti i ustima isprobati. Vedrinski, kao ekokoordinatorica, pvela se i Konvencijom o pravima djeteta iz 1989., da svako dijete i svaki čovjek samim svojim postojanjem ima pravo na čist i zdrav okoliš koji mu omogućuje skladan rast i razvoj. Vrtni elementi u dječji vrtić uvode se već 40 godina

te se provode različite edukativne i praktične aktivnosti s djecom koje potiču razvoj svijesti ekološkog življenja i promišljanja u aktivnosti. Nastojali su u sve aktivnosti uključivati i roditelje, odnosno obitelj djece. Kako Vedrinski navodi, 2010. godine dječji vrtić počeo je izlaziti iz okvira ustanove unutar vrtića i zidova te su počeli djelovati na području šire lokalne zajednice u suradnji s institucijama grada Virovitice koje su visoko ekološki osviještene. Godine 2010. ispred vrtića podigla se „zelena zastava” i Dječjem vrtiću „Cvrčak” dodijeljen je status međunarodne ekoškole. Mogu se pohvaliti kako ove godine dobivaju dijamantni status, priznanje za 14 godina aktivnog ekološkog rada na što mogu doista biti ponosni. Imaju veliku podršku grada Virovitice i lokalnih zajednica. Dalje Vedrinski navodi kako u uređenju vrta, cvjetnih i povrtnih gredica sudjeluju svi zaposlenici vrtića i djeca prema svojim razvojnim mogućnostima. Djetetova svijest o ekologiji razvijena je onoliko koliko je ta ista svijest razvijena kod odraslih koji ga okružuju. Djeca uče po modelu, odnosno ako dijete vidi odrasle iz svoje okoline kako poštuju prirodu i ono će se isto tako odnositi prema prirodi. Djeca u ekološkom vrtu Dječjeg vrtića „Cvrčak” cijele godine gredice sa cvijećem i povrćem uređuju, nadopunjuju, zalijevaju (Slika 6), plijeve, sakupljaju sjemenke ocvalih biljaka i spremaju u „banku” sjemena kako bi sljedeće godine imali vlastiti sadni materijal za uzgoj novih sadnica cvijeća, povrća i ljekovitog bilja.

Slika 6. Zalijevanje biljaka u vrtu DV „Cvrčak”, Virovitica (ustupila R. Vedrinski 5. lipnja 2024.)

Nakon ubiranja plodova povrća djeca zajedno s odgojiteljicama peru plodove, prave različite salate, sokove, konzumiraju i isprobavaju. Na taj način polazište i cilj su im da obogaćuju dječju spoznaju o tome odakle dolazi hrana i na koji način je moguće djelovati da bi se ona proizvela. Uz radne aktivnosti provode i igre u prirodi, zatim aktivnosti čišćenja okoliša, sakupljanja npr. otpada, odlaganje pokošene trave, plijevljenje, zatim ekološke igre, likovne aktivnosti s ponuđenim neoblikovanim materijalom, razgovor s djecom o svojstvima tla, čitanje ekoslikovnica, izvođenje lutkarsko-scenskih aktivnosti i dr. Na različite načine nastoje kod djece najranije dobi potaknuti suživot s prirodom. Od biljnih vrsta koje vrt sadrži Vedrinski navodi kako u dvorištu vrtića postoje razni „mini” vrtovi, a to su vrt s ljekovitim i začinskim biljem, tu je posađena lavanda, ružmarin, metvica, bosiljak, kadulja, zatim ukrasno drveće kao što su magnolija, čempresi, breza, javor, jela, smreka, bor i tulipanovac koji ima doista prekrasan cvat. Imaju i ukrasno grmlje kao što su hortenzija, ruže, agave, hibiskus, ljiljan, perunike i dr. Zatim navodi vrt sa sezonskim cvijećem i trajnicama, tu su posađene maćuhice, prkos, pustinjska ruža, različiti sukulenti, različiti prekrivači tla kao što su ukrasne trave, zatim „mini” povrtnjak u koji sade salate, luk, papriku, tikvice, rajčice, grašak, mrkvu, zatim voćnjak u kojem su posađene kruške, jabuke, trešnje, dunje, šljive, orah i oskoruša koja je donacija jedne strukovne škole. Primjer jednog „mini” vrta nalazi se dalje u radu. (Slika 7)

Slika 7. Dio ekološkog vrta DV „Cvrčak”, Virovitica (ustupila R. Vedrinski 5. lipnja 2024.)

Od vrtnih elemenata navodi povišene gredice, cvjetnjak, kamenjar, travnjak i najčešće manje vrtove koji su bliži djeci. Imaju i manje komposte, spremište, odnosno jednu drvenu kućicu u koju spremaju vrtni alat i druge potrebne materijale. Vedrinski ističe kako je za kvalitetno održavanje ekološkog vrta vrlo važna suradnja roditelja, grada, lokalnih zajednica, ali je i iznimna važnost odgojitelja koji treba biti ekološki osviješten, zatim edukacija svih zaposlenika i međusobna suradnja i komunikacija. Ekološki odgoj u Dječjem vrtiću „Cvrčak” važan je jer djeca stječu vještine i ponašanja koja pomažu zemlji da ostane čista, prikladna za život ljudi, biljaka i životinja, podizanje svijesti o zaštiti okoliša. Vedrinski navodi odgojno-obrazovnu ulogu ekološkog vrta za djecu predškolske dobi, a to je utjecati na bogaćenje dječje spoznaje kroz aktivno sudjelovanje, stvaranje, održavanje, ubiranje, konzumiranje plodova i razvijanje smisla za lijepo. Održavanje vrta potiče razvoj životno-praktičnih aktivnosti, djeca borave na svježem zraku, u svim vremenskim uvjetima odjeveni u prikladnu odjeću, sudjeluju u radnim aktivnostima, međusobno surađuju, dogovaraju se oko posla, uredno odlažu pribor i alat, međusobno dijele uspjeh i neuspjeh te se zajednički trude i zalažu. Funkcija vrta tijekom godina se mijenjala, prije se vrt više koristio u prehrambene svrhe, pripremala se zimnica, kuhala rajčica i više odgojnih skupina moglo je konzumirati plodove zajedničkog rada, izrađivali su sapune, mirisne vrećice i čajeve. Danas svaka skupina proizvodi za svoje potrebe. Vedrinski dalje navodi, da u suradnji sa stručnim osobama, sade voćke koje nije potrebno tretirati da bi uspješno dale plodove, a ako i je, može se činiti na ekološki prihvatljiv način, zemlju i gnojivo također pripremaju ekološki, nema upotrebe kemijskih gnojiva i pesticida, navodi kako su sudjelovali i u ekološkoj edukaciji na temu održavanja ekološkog vrta. Umjetnim putem ne tretira se čak ni korov, kukci oprašuju biljke u vrtu, a za tu priliku napravili su i „hotel za kukce”. (Ružica Vedrinski, 5. lipnja 2024., prema prijepisu intervjua, Prilog 3)

7.1.4. Dječji vrtić „Šareni leptirić”

Ekološki vrt Dječjeg vrtića „Šareni leptirić” predstavila je S. Delić. Dječji vrtić „Šareni leptirić” iz Solina privatni je dječji vrtić koji je 2018. godine odlučio postati ekovrtić. Njihova vizija prvenstveno je bila osvještavanje djece, ali i roditelja po pitanju ekologije i očuvanja prirode, uz naglasak na recikliranje te sakupljanje neoblikovanih materijala koje koriste u radu. Svi su zajedno, odgojitelji, roditelji, djeca i stručni tim vrtića hrabro krenuli u ekološki projekt jer su već kao bazu imali dvorište s različitim biljnim vrstama, cvijećem, drvećem i ukrasnim biljem. Drugi važan dio njihove vizije bio je unaprijediti zdravu prehanu koju su u suradnji s medicinskom sestrom uveli u rođendanski jelovnik. Najvažnija sastavnica zdrave prehrane, kako Delić navodi, bila je stvaranje ekološkog vrta u kojem bi djeca sama mogla posaditi biljke čije bi plodove mogli konzumirati. Za postizanje ekostatusa preko udruge “Lijepa naša” trebalo je proći nekoliko koraka, osmisliti logo i slogan, redovito fotografirati i dokumentirati ekološke aktivnosti te osnovati ekoodbor sastavljen od roditelja, djece i odgojitelja. Na kraju su sve te uvjete ispunili i dobili su status ekovrtića 2020., 2022. i 2024. godine. Za osnivanje ekološkog vrtića potaknulo ih je to da djeca iskuse proces nastajanja hrane od sadnje do ubiranja plodova. Smatraju da će im na taj način lakše približiti važnost zdrave prehrane, a uključenost u sami proces donijeti radost, zadovoljstvo i ponos. Za ručak jedu povrće iz vlastita vrta, a za užinu voće kad dozrije, uglavnom grožđe, marelice i trešnje. Djeca uče iskustveno i vodili su se prema tome. U sadnji i uređenju najviše su uključena djeca iz jutarnje skupine, njihove odgojiteljice te kuharica. Djeca iz popodnevnice smjene te njihova odgojiteljica pomažu u čišćenju dvorišta, održavanju i zalijevanju, a preko vikenda vlasnica vrtića sudjeluje u zalijevanju i održavanju vrta kada je vrtić zatvoren. Djeca i odgojitelji zajedno pripreme zemlju i prihranu, zatim posade nove sadnice te redovito zalijevaju i odrađuju sve potrebne aktivnosti. Od biljnih vrsta u ekološkom vrtu Delić navodi da trenutno imaju mrkvu, rajčicu, krastavac, blitvu i jagode, također imaju stablo marelice, trešnje, vinovu lozu i ukrasne biljke kao što su čuvarkuća, aloevera i razno samoniklo bilje. Zbog nedostatka prostora sve povrtne biljke sade u velike i male spremnike, a ogradom su zaštićene biljke koje su izravno u dvorištu u kojem se djeca igraju, odnosno u rubnim dijelovima. Iznova upotrebljavaju i različite stare materijale poput konzervi i kantica koje im mogu poslužiti kao lončanice za biljke. (Slika 8)

Slika 8. Sadnja sadnica - DV „Šareni leptirić”, Solin (preuzeto 10. lipnja 2024. s <https://vrtic-sareni-leptiric.hr/vrt-nasih-eko-leptirica/>)

Što se tiče prostorno-materijalnih uvjeta vrt su u početku stavili u sredinu dvorišta dječjeg vrtića, ali to je djeci uzimalo prostor za igru i bilo ga je teže održavati, zatim su ga premjestili na prikladniji dio dvorišta. Delić smatra da roditelji i djeca zbog užurbanosti gradskog života i jednostavnosti brzih i gotovih proizvoda nemaju mogućnost proizvoditi vlastitu hranu i da je ekološki vrt pravi primjer omogućavanja takvog iskustva. Želja im je roditelje i djecu osvijestiti o važnosti zdrave prehrane, hrane koju jedemo i njezine uravnoteženosti. Navodi kako je odgojno-obrazovna uloga održavanja ekološkog vrta sama mogućnost pružanja djeci onog što je dobro i korisno za njih i svijet u kojem žive, radom u vrtu razvijaju se motoričke sposobnosti, senzorna integracija te razvijanje pozitivne slike o sebi, doživljavanje sebe kao vrijednog pojedinca koji sudjeluje u aktivnostima važnim za zajednicu u kojoj živi. Djeca uče o vještinama koje će im biti korisne u životu, ali će i osvijestiti važnost sudjelovanja u vrtlarskim aktivnostima. Plodovi iz vrta koriste se u pripremi ručka ili užine, a prošle godine, s obzirom na to da je marelica bila doista

rodna, pravili su džem koji su djeca nosila kući. Delić navodi kako je vrt Dječjeg vrtića „Šareni leptić“ ekološki jer ne koriste nikakve umjetne dodatke niti tretiraju biljke pesticidima, zbog toga ponekad dožive neuspjeh, ali napominje kako se svake godine, usprkos ponekom neuspjehu i manjku prostora iznova trude održati svoj ekološki vrt živim i korisnim. (Sanja Delić, 6. lipnja 2024., prema prijepisu intervjua, Prilog 4)

8. ZAKLJUČAK

Ekološki vrt kao utočišće biljnog i životinjskog svijeta, može utjecati na ravnotežu kruženja vode u prirodi, voditi prema čistijoj i odgovornijoj budućnosti te očuvati raznolikost biljnih vrsta. Ekološki vrt sadrži vrlo važnu komponentu održivog razvoja kao odnosa između čovjeka i njegova prirodnog, društvenog i izgrađenog okruženja. Od najranije dobi u njegovanju spoznaje o održivom razvoju kod djece, najprije važnu ulogu imaju roditelji, a zatim odgojitelji u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Cilj ovog istraživanja bio je istražiti ulogu ekoloških vrtova za djecu predškolske dobi s primjenom 7R modela odgoja i obrazovanja za održivi razvoj te promicanje važnosti dječjih vrtića s ekološkim vrtovima. Korištenjem kvalitativnih metoda istraživanja, analizom relevantne literature, prikupljanjem fotografija i intervjuiranjem utvrđeno je da ekološki vrtovi imaju izuzetno važnu ulogu u smislu razvijanja socijalnih vještina, načela štednje, zdrave prehrane, osnovnih životnih vještina, empatije i osjetljivosti za prirodu i okoliš kod djece rane i predškolske dobi. Osim toga vrtovi mogu biti izvrstan izvor motivacije, promicati, uspostavljati i učvršćivati jednostavne uzročno-posljedične veze i razvijati dječji umjetnički izraz, djeca uče o radnim aktivnostima i surađuju s vršnjacima, obogaćuju se dječja praktična iskustva, uključuju se senzorni elementi za stvaranje poticajnog odgojno-obrazovnog okruženja kao i usvajanje ekoloških, ekonomskih i društvenih sastavnica održivosti. Nebrojeno je mnogo korisnih vrtlarskih aktivnosti za poticanje razvoja vještina i kompetencija djece predškolske dobi, sve od pripreme prostora i zemlje, sijanja i sadnje, održavanja i njegovanja biljaka, čišćenja, uređenja, proizvodnje prirodne prihrane, kompostiranja i skladištenja, ubiranja i konzumiranja plodova te ponovne upotrebe materijala uz korisne savjete i preporuke za uspješno održavanje ekološkog vrta. Naposljetku, hvalevrijednim primjerima ekoloških vrtova četiriju dječjih vrtića u RH, utvrđeno je da uz mnogo truda, hrabrosti i volje odgojitelja i stručnog tima te surađujući s roditeljima i lokalnom zajednicom, djeci se može pružiti nepresušan izvor znanja i životno-praktičnih iskustava u obliku ekološkog vrta koji će imati ne samo izuzetne koristi za odgoj i obrazovanje djeteta rane i predškolske dobi, nego će i pozitivno utjecati na prirodni ekosustav u cjelini.

LITERATURA

1. Al-Bawi, S., Saleem, M., Ali, K. H., Ali, N. D., AL-Taey, D. (2019). „A field study of the reality of kindergartens gardens in Al-Hillah city”. *International Journal of Botany Studies* 4 (4), 117-121
2. Aragón, L., Ortega-Cubero, I., Eugenio-Gozalbo, M. (2023). „Are gardens useful for promoting early age science education? Evidence from analysis of children’s drawings”. *Interdisciplinary Journal of Environmental and Science Education*, 19 (4)
3. Augustina, R., Fatmawati, F. A., Zahriani, F., Zulwati, P. R., Fauziah, S., Faridah, I., Hartanti, T., Insyaroh, N., Ardiansyah, H. (2023). „Gardening Education in Early Childhood: Important Factors Supporting the Success of Implementing It”. *Gateways: International Journal of Community Research and Engagement*, 16 (1), 1–13.
4. Banoet, J., Sutarto, J., Handayani Dewanti, S. (2022). „Integrative Holistic Garden at Early Childhood Education to Reduce Children Stunting”. *Journal of Primary Education* 11 (1), 29-35
5. Bergana, V., Berger Nylundb, M., Lervik Midtbøb, I., Landsem Paulsen, B. H. (2024). „The teacher’s role for engagement in foraging and gardening activities in kindergarten”. *Environmental Education Research 2024*, 30 (1), 68–82
6. Cmrečnjak Majstorić, M. (2016). *Edukativno rekreacijski radni vrt u dječjem vrtiću*. Diplomski rad. Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
7. Desmond, D., Grieshop, J., Subramaniam, A. (2004). *Revisiting garden-based learning in basic education*. International Institute for Educational Planning. Pariz
8. Eugenio-Gozalbo M, Aragón, L., Ortega-Cubero, I. (2020). „Gardens as Science Learning Contexts Across Educational Stages: Learning Assessment Based on Students’ Graphic Representations”. *Frontiers in Psychology*, 11 (14)
9. Forbes, S., Cooper, D. (1997) *Urban Nature Conservation*. E&FN Spon.
10. Garašić, D., Sertić Perić, M., Smojver, B. (2023). *Obrazovanje za održivi razvoj: priručnik za učitelje i nastavnike*. Školska knjiga.
11. Ghufuran, A. K., Jasim, S. N. (2022). „The modern orientation of kindergarten garden design”. *Euphrates Journal of Agriculture Science* 14 (1), 86-97

12. Hachey, A. C., Butler, D. L. (2009). „Science education through gardening and nature-based play“. *Young Children*, 64(6), 42-48
13. Hardiyanti, W. E., Arif, R. M., Ekadayanti, A., Ekadayanti, H., Ekadayanti, W. (2023). “Applying Gardening Projects to Improve Scientific Knowledge and Collaboration in Early Childhood Education”. *Proceedings of the 1st UMSurabaya Multidisciplinary International Conference 2021*.
14. Harris, M. (1991). *Ecological Gardening - Your Safe Path to a Healthy, Beautiful Garden*. Random House of Canada.
15. Hughes, C. (2023). „Growth in Kinder"Garden" - The Integration of Outdoor Education into the Ontario Kindergarten Program“. *Journal of Education and Practice*, 14 (35), 15-22
16. Jones, R. (2010). *Green Harvest: A History of Organic Farming and Gardening in Australia*. CSIRO PUBLISHING
17. Kelnerić, T. (2013). „Naša eko hrana“. *Dijete, vrtić, obitelj : Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 19 (74), 23-25
18. McLennan, D. M. P. (2010). “Ready, Set, Grow!” nurturing young children through gardening [Editorial]. *Early Childhood Education Journal*, 37 (5), 329–333
19. Rees-Warren, M. (2021). *The Ecological Gardener - How to Create Beauty and Biodiversity from the Soil Up*. Chelsea Green Publishing
20. Skelton, K.R., Lowe, C., Zaltz, D.A. (2020). „Garden-based interventions and early childhood health: an umbrella review“. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity* 17, 121.
21. Weaner, L., Christopher, T. (2016). *Garden Revolution - How Our Landscapes Can Be a Source of Environmental Change*. Timber Press.
22. Židovec, V., Pirić, T., Skendrović Babojelić, M., Dujmović Purga, D. (2018). „Vrtovi odgojno-obrazovnih institucija na području gradske četvrti Sesvete“. *Agronomski glasnik*, 80 (5), 313-334

Mrežni izvori

1. Towler, P. (2021), <https://www.nationalgeographic.com/family/article/missing-nature-grow-an-eco-friendly-indoor-garden-coronavirus> (posjećeno 6.6.2024.)
2. DV „Maslačak“, Krapinske Toplice
<https://dvkt-maslacak.hr/wp-content/uploads/2021/04/BROŠURA-ODRŽIVI-RAZVOJ.pdf> (posjećeno 10.6.2024.)
3. DV „Šareni leptirić“, Solin <https://vrtic-sareni-leptiric.hr/vrt-nasih-eko-leptirica/> (posjećeno 10.6.2024.)

PRILOZI

PRILOG 1

Prijepis intervjua DV „Vinica“

Dobar dan! Moje ime je Sara Kuhar, studentica sam 2. godine Sveučilišnog diplomskog studija Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u Osijeku. Provodim intervju za potrebe pisanja diplomskog rada na temu „Ekološki vrtovi u predškolskim ustanovama“. Cilj istraživanja je istražiti ulogu ekoloških vrtova za djecu predškolske dobi s primjenom 7R modela odgoja i obrazovanja za održivi razvoj te promicanje važnosti dječjih vrtića s ekološkim vrtovima. Intervju će biti proveden u skladu s etikom istraživanja te bez nanošenja ikakve štete sudioniku ili ustanovi. Intervju se provodi telefonskim pozivom na dan 3. lipnja 2024.

U intervjuu sudjeluje gospođa Ksenija Humek, DV „Vinica“.

Prije nego započnemo intervju, gospođo Humek, pristajete li na snimanje razgovora i dobrovoljno sudjelovanje u intervjuu uz napomenu da će intervju u pisanom obliku biti javno dostupan te da će se koristiti samo i isključivo za potrebu pisanja diplomskog rada na temu „Ekološki vrtovi u predškolskim ustanovama“? Prijepis intervjua prije prilaganja u diplomski rad dobit ćete na uvid i potpis, a rezultate i zaključke donesene na temelju istraživanja bit će moguće iščitati u javno objavljenom diplomskom radu na Repozitoriju. Napominjem da u bilo kojem trenutku možete odustati od istraživanja, bez ikakvih posljedica. Također, pristajete li da Vaše ime i prezime kao sudionika istraživanja bude trajno vidljivo u sklopu diplomskog rada? *Pristajem na sve navedeno.* Evo ovako, ja ću se voditi prema pitanjima da budem sigurna da sam sve bitne informacije obuhvatila razgovorom. Molim da se ukratko predstavite. *Ja sam Ksenija Humek, trenutno obavljam dužnost zamjenice ravnateljice DV Vinica.*

Za početak ukratko predstavite dječji vrtić u kojem se nalazi eko vrt, vizija, misija, broj skupina i dr. *Ovako DV Vinica započeo je s radom 2020. Godine, trenutno ima 5 odgojno-obrazovnih skupina, 2 jasličke skupine, 3 vrtićke skupine. Trenutno nas je u vrtiću 127 mališana. U sklopu provedbe različitih programa odlučili smo se i na to da odradimo ekološki program i razmišljale smo na koji način to odraditi pa smo se odlučili na eko vrt. Naš vrtićki moto je *Tko biljčice s ljubavlju sadi, najljepše plodove iz zemljice vadi.* Što Vas je potaknulo na održavanje/vođenje eko*

vrta u dječjem vrtiću? *Naš eko vrt osmislili smo pretprošle godine na inicijativu naših odgajatelja i dječice, krenuli smo u realizaciju godinu nakon i eto u par mjeseci vrt je odrađen. Ideja je krenula u biti od naše dječice, željeli smo im pokazati na koji način nastaju plodovi koje oni jedu u svojim zdravim svakodnevnim obrocima za ručak i krenuli smo u realizaciju. Koliko dugo vodite eko vrt u dječjem vrtiću? Ukoliko vrt ima dulju povijest (nekoliko godina) možete li ukratko opisati kako se vrt razvijao kroz godine, kako je sve počelo, početna ideja? Mi smo jako svježi u tome, nemamo dulju povijest, naš eko vrt je aktivan od 2022. godine, što znači da je zapravo bilo sve jako brzo, kolegica i ja smo skicirale gredice, kako bi vrt trebao izgledati, uz pomoć naših mještana mi smo odradili te gredice, postavili, navozili zemlju, djeca su pomagala, slagali smo sve zajedno, to je bilo jako brzo. U roku dva mjeseca naša ideja je bila realizirana i sad nastavljamo. Tko sve sudjeluje u uređenju/vođenju vrta u dječjem vrtiću? U uređenju vrta sudjeluju djeca iz naših starijih odgojnih skupina, odnosno većinom, sad već drugu godinu za redom, sad je to predškolska skupina, prošle godine je to bila srednja odgojna skupina, sad su oni prešli u predškolce i eto sad su drugu godinu za redom u aktivnosti vođenja eko vrta i u svim aktivnostima vezanim uz to. Mentorice smo im ja i još jedna odgajateljica i sve odrađujemo u suradnji sa SŠ Arboretum Opeka, oni su nam savjetnici znači od odabira sadnica, načina sadnje, koji su kukci pogodni, biljke s kojima rastu u simbiozi i dr. Opišite u kojim sve vrtlarskim aktivnostima sudjeluju djeca i odgojitelji te na koji način. Znači djeca kreću od same sadnje malih biljčica, na početku se priprema zemlja i sade se sadnice u zemlju, oni brinu o njima, znači zalijevaju svakodnevno, sudjeluju u rastu biljke od njenih samih početaka pa do ubiranja plodova. Isto tako uređuju vrt i čiste korov i na kraju sama berba zrelih plodova te konzumacija u vrtićkim jelima, u biti uključeni su u sve prema svojim mogućnostima uz pratnju odgajateljica. Nabrojite koje sve biljne vrste sadrži Vaš eko vrt? U visoke gredice u obliku cvijeta uglavnom sadimo začinsko bilje kao što su bosiljak, komorač, kopar, korijander, timijan, mažuran, menta, origano, ružmarin i vlasac. Začinsko bilje donosi poseban dodir našem vrtu, privlači mirisom kukce za prirodno oprašivanje, a vrtićkim jelima daje delikatan okus. U ostalim gredicama uglavnom sijemo mrkvu, posađen je luk, crveno i zeleno zelje, grašak, salata i jagode. Vrt obogaćujemo sezonskim sadnicama povrća, npr. rajčica, paprika, brokula, cvjetača i dr. Novost su sadnice maline, lješnjaka, a u planu je sadnja ribizla, kivija, kupine, aronije i nekoliko sadnica stolnog bijelog grožđa s obzirom da je to tradicija našeg kraja i samo ime Vinica nas na to potiče. Travnjak oko našeg vrtića prepun je žutih maslačaka i tratinčica. Ugrađene su i cvjetne gredice s proljetnim cvijećem kao što su zumbuli,*

narcisi, jaglaci, maćuhice, tulipani, za ljeto imamo pelargonije, ukrasne travice i starinsko vrtno cvijeće. Od ukrasnih grmova vrtić krasi hortenzije, crvenolisni japanski javor, japanska dunja, forzicije, jorgovan i lavanda. Zasađen je i ružičnjak koji je obogaćen čuvarima kuće koji je poznat po svojim ljekovitim svojstvima. Važno je imati dobru strategiju za kombiniranje biljaka koji mijenjamo ovisno o mjesecima. Dobrosusjedski odnosi važni su među biljkama stoga promičemo bioraznolikost kako bismo priznali korisne životinje koje su ključne za održavanje ravnoteže. Koje vrtne elemente sadrži? (povišena gredica, ograda, kompostište, spremište i dr.) Imamo učionicu na otvorenom uz vrt tako da djeca mogu vezano uz vrtne projekte odrađivati sve što smislimo vezano uz to. Znači imamo šest povišenih gredica u obliku cvijeta, to su jednakokračni trokuti koji su složeni u jedan veliki cvijet, između je šudrić i nogostup, imamo sve od opreme za obradu vrta, u planu je kupnja kompostišta, kante za zalijevanje, sve što je potrebno za obradu vrta, s time da odrađujemo sve na ekološki način, znači bez ikakvih pesticida. Koji su po Vašem mišljenju potrebni prostorni i materijalni uvjeti za kvalitetno održavanje/vođenje eko vrta u dječjem vrtiću? Ja bih rekla da je potrebna jako dobra volja i dobra organizacija jer u biti naš eko vrt je odrađen u roku dva mjeseca, nije to bila neka velika financijska investicija, potrebna je suradnja s roditeljima, s lokalnom jedinicom koja nam je omogućila to drvo i gospodin koji nam je besplatno odradio gredice, angažman odgajatelja i dječice i sve može krenuti u jednom jako lijepom smjeru. Koji je cilj vođenja eko vrta, što želite postići, na razini skupine ili na razini dječjeg vrtića? U biti mi želimo postići da naša djeca vide način na koji biljka raste i na koji način se razvija plod, odnosno kako se dolazi do hrane i želimo im to osvijestiti da je za to potreban i njihov rad i angažman, da oni rastu zajedno s tom biljkom i na kraju ubiru ekološke i zdrave plodove svog truda i rada. Koja bi po Vašem mišljenju bila odgojno-obrazovna uloga održavanja eko vrta u dječjem vrtiću? Što se tiče obrazovne uloge osim rasta i razvoja biljke i ekološkog uzgoja biljke, želimo da djeca nauče i o kukcima koji su tu bitni, ove godine smo puno radili o pčelama kao važnim oprašivačima, i mogu reći da djeca jako dobro sad već znaju kako uzgajati biljke. Cilj je da u narednim godinama i sljedećim generacijama pokažemo važnost vođenja eko vrta i koliko je on vrijedan za djecu vrtićke dobi. A što se tiče odgojne uloge to je da oni shvate kolika je tu važnost strpljivosti, samokontrole, radne i praktične aktivnosti. Samo uređenje vrta i okoliša djeci predstavlja veliku radost, osjećaj postignuća i ponosa, iako iziskuje puno vremena i truda. S vremenom djeca primjećuju napredak te stječu sve više znanja i vještina. Smatrate li da održavanje eko vrta potiče razvoj životno praktičnih vještina djece predškolske dobi? Na koji način? Smatram

da, naravno, i to od najranijih dana djeca mogu sve odraditi i puno toga naučiti, a to im je jedna jako dobra životna škola. Ima li Vaš eko vrt nutritivnu vrijednost? Koristite li plodove vrta u prehrambene ili druge svrhe? Naš eko vrt trenutno je nutritivan, koristimo u našoj kuhinji sve proizvode koje sami proizvodimo i naše kuharice to zajedno s dječicom pripremaju, napravili smo voćnu salatu, povrtnu salatu iz vrta od rajčice i paprike, kiselili su povrće koje smo ubrali iz vrta, sve smo iskoristili, sve smo probali. S djecom smo u proljeće i brali maslačke, okušali se u izradi meda koji će djeca konzumirati u čaju kad dozrije. Što čini Vaš vrt ekološkim? Naš vrt ekološkim čini to što sve se radi na prirodan način, sve je prirodno uzgojeno, nema nikakvih pesticida, ništa se od toga ne koristi, uključene su ručice naše djece, oni odraduju sami i brinu o svim biljčicama koje su posađene u vrtu. Veoma smo ponosni na naš eko vrt jer proizvodimo zdrave i raznolike plodove, naše povrće, voće i začinske bilje uzgajamo na ekološki prihvatljiv način, štedimo resurse i imamo potpunu kontrolu nad tim, kako su naše biljke uzgojene i što su konzumirale, a samim time što konzumiramo i mi u vrtiću.

Ljubazno molim, kako bi rezultati istraživanja bili cjeloviti, da mi na sljedeći e-mail __ pošaljete 3 fotografije Vašeg eko vrta po izboru. Napominjem da će ukoliko se na fotografijama vidi lice osobe (bilo dijete ili odrasla osoba) biti zamagljeno/skriveno i fotografija će biti zaštićena. *Može, poslat ću vam sve.*

Od srca zahvaljujem na sudjelovanju u intervjuu, na utrošenom vremenu i želji za sudjelovanjem u ovom istraživanju. Doviđenja!

PRILOG 2

Prijepis intervjua DV „Smokvica“

Dobar dan! Moje ime je Sara Kuhar, studentica sam 2. godine Sveučilišnog diplomskog studija Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u Osijeku. Provodim intervju za potrebe pisanja diplomskog rada na temu „Ekološki vrtovi u predškolskim ustanovama“. Cilj istraživanja je istražiti ulogu ekoloških vrtova za djecu predškolske dobi s primjenom 7R modela odgoja i obrazovanja za održivi razvoj te promicanje važnosti dječjih vrtića s ekološkim vrtovima. Intervju će biti proveden u skladu s etikom istraživanja te bez nanošenja ikakve štete sudioniku ili ustanovi. Intervju se provodi telefonskim pozivom na dan 4. lipnja 2024.

S kime razgovaram, tko sudjeluje u intervjuu, možete se kratko predstaviti.

Dobar dan, ja sam Marica Prstačić Ljubić, osnivačica sam dječjeg vrtića Smokvica i u vrtiću sam zaposlena kao zdravstvena voditeljica.

Prije nego započnemo intervju, gospođo Prstačić Ljubić, pristajete li na snimanje razgovora i dobrovoljno sudjelovanje u intervjuu uz napomenu da će intervju u pisanom obliku biti javno dostupan te da će se koristiti samo i isključivo za potrebu pisanja diplomskog rada na temu “Ekološki vrtovi u predškolskim ustanovama”? Prijepis intervjuja prije prilaganja u diplomski rad dobit ćete na uvid i potpis, a rezultate i zaključke donesene na temelju istraživanja bit će moguće iščitati u javno objavljenom diplomskom radu na Repozitoriju. Napominjem da u bilo kojem trenutku možete odustati od istraživanja, bez ikakvih posljedica. Također, pristajete li da Vaše ime i prezime kao sudionika istraživanja bude trajno vidljivo u sklopu diplomskog rada? *Pristajem na sve što ste naveli.* Drago mi je, evo možemo početi. Ukratko predstavite dječji vrtić u kojem se nalazi eko vrt, vizija, misija, broj skupina i dr.

Hvala vam na poslanoj pripremi intervjuja, ja ću vam ispričati sve o našem eko vrtu pa vi preuzmite informacije koje su vama potrebne, možda neću odgovarati točno prema redoslijedu pitanja, ako vam tako odgovara? Može, naravno, kako god vi želite. Evo ovako, dječji vrtić Smokvica osnovan je 2005. Godine, prije nepunih 19 godina u mjestu Pojatnu, kraj Zaprešića, znači rubni dio grada Zaprešića, koji u biti još uvijek ima odlike sela i mi smo sa vrtom, u to vrijeme bio vrtom dječjeg vrtića Smokvica, započeli sljedeće godine 2006. Vizija, misija...Vizija nam je: moj vrtić je mjesto gdje se osjećam sigurno, prihvaćeno, daje mi slobodu da kroz igru istražujem, učim i izražavam se. A misija je u suradnji s roditeljima gradimo vrtić kao zajednicu koja uči, u kojem rastu sretna i kompetentna djeca. Mi smo tada prije 19 godina počeli u tom vrtiću u Pojatnu, to je naš centralni vrtić, ima samo dvije skupine, bili smo prepoznati u susjedne dvije općine jer su oni imali potrebu proširenja postojećih vrtića, kontaktirali su nas da li smo zainteresirani da taj naš princip rada u koji implementiramo sve što smatramo dobrim, pozitivnim, odnosno prema kojem provodimo redoviti program, standardni, prema kurikulumu, ali i implementiramo puno Reggio pristupa, različite projekte i drugo prenesemo njima. Jako nam je važno poštivanje tradicije okruženja i to je sve bilo prepoznato od strane šire zajednice, tako da smo se 2014. proširili na još jedan vrtić u Luki u kojem sad imamo tri grupe, a 2019. još jedan vrtić u Dubravici u kojem imamo dvije skupine. Tako se ova naša ideja „bio vrta“ kako smo ga mi

nazvali, odnosno vrtlarenja, prelila na naša druga dva vrtića, gdje su znači odgojiteljice u Dubravici koje imaju prekrasno okruženje, na vlastitu inicijativu, što je pre značajno i važno, počele s djecom sijati i saditi. Ideja je bila od osnutka vrtića, da uzimamo najbolje od okruženja u kojem vrtić djeluje i gdje djeca žive do onog što možemo dobiti ili naučiti iz ostatka svijeta ili okruženja. S obzirom na to da je centralni vrtić pozicioniran u nekadašnjoj obiteljskoj kući koja je nekad imala svoju štalu i svoj vrt, imanje i sve, mi smo htjeli sačuvati dio toga, tako da vrtić i djeluje na način da smo kao jedna proširena obitelj, vrata unutar vrtića su otvorena, djeca se druže, igraju, uče, surađuju međugeneracijski, nema striktno podjele po dobi u skupinama . U bivšoj štali - “štalici” smo napravili igraonicu, spremište, natkrivenu terasu i onda taj vanjski prostor koji je bio slobodan ispod “štalice”, koji je nekada bio vrt, zaključili smo da je najbolje da ostane vrt. Ogradili smo ga, uredili, od početka smo dobili podršku roditelja, odnosno mi smo ih i željeli uključiti i sam osnutak vrta je bio na način da je vrtić nabavio materijale, roditelji su pomogli, bila je radna akcija, digle se ograde, napravile gredice, djed dopeljavao gnoj, sve smo napravili, posijali, posadili i onda smo se evo mi malo učili vrtlarenju, netko je znao više, netko manje, ali ideja je bila da djeca dobiju znači još jedan centar aktivnosti i mi na to tako gledamo. Dijete ima još jedan centar aktivnosti, mogućnost izbora i usvajanja znanja, iskustava kroz nešto drugačije što ne bi imalo priliku na jednom običnom dječjem vanjskom igralištu ili u zatvorenom prostoru. To se stvarno pokazalo dobrim i brzo je prepoznato od šire zajednice.

Ovaj vrt u Pojatnu ima odlike pravog vrta, od ograde, povišene gredice, hotela za kukce, kompostišta i drugo, a u Dubravici mi sad imamo povišene gredice koje su sastavni dio tog dvorišta, traktorske se gume prenamijenjene za gredice ili smo iskoristili neke druge materijale i tamo se isto sije i sadi, s tim da su oni imali najjaču akciju ovo proljeće. Ideja je bila da zamolimo bake, mame da nam daju staro sjeme i da mi posijemo neke kulture koje se tamo prenose s generacije na generaciju, ali na žalost nije to bilo tako, dobili smo sjemenje u vrećicama. S djecom su odgojiteljice posijale rajčicu, krastavce, bosiljak, jagode, svega je bilo. I toga je bilo jako puno i bio je dogovor da je to za njihov vrt, pa za naš vrt u Pojatnu, a u Luki koji imaju najviše djece, a najmanje dvorište, tamo smo im napravili četiri povišene gredice od automobilskih guma, tako da i oni nešto siju i sade. Svi sijemo i sadimo, a i to nam je sastavni dio kurikuluma. Prijatelji iz Dubrave su nam osigurala sadnice i sjeme, nešto smo kupili, nešto dobili. U aktivnostima u vrtu uključene su sve kompetencije, apsolutno sve, mislim da i vi isto možete prepoznati da jednom kad dijete uđe u vrt, pa kopa, sije, sadi, proučava biljni i životinjski svijet, boje, mirise, surađuje,

zapravo razvijaju se sve kompetencije. Na taj se način oni razvijaju i onda smo mi to proširili na kompetencije inicijativnosti i poduzetništva. Oduvijek je to bila jedna tradicija da imamo „tržnicu“ u Pojatnu gdje bismo mi plodove posložili po klupicama ispred vrtića pa bi roditelji kad bi dolazili po djecu kupovali. U to vrijeme još nismo imali svoju vrtićku kuhinju i onda su djeca prodavala plodove svoga rada i onda su sa tim novcem, tad su bile kune, išli ciljano u dućan i kupili nešto što su oni htjeli, što su željeli, bilo je doslovno posij, uberi, prodaj za tu vrijednost i od toga dobiješ nešto što je tebi bitno, značajno, je li to sad sladoled ili nešto drugo to sad manje bitno. Ove godine smo u proljeće, pošto je presadnica bilo jako puno, izložili jednu tržnicu u Dubravici gdje su roditelji kupili sadnice po jako povoljnoj cijeni, bila je blagajna, bila je klupa, obilježena je bila roba, napravljeni su natpisi, znači tu se i razvija početno čitanje i pisanje, matematika, komunikacija na materinjem jeziku, suradnja, apsolutno sve je bilo pokriveno, boje, likovnost, geometrija, natpisi, rezanje i uglavnom je to bilo jako uspješno, presadnice su sve prodane, a nešto smo i podijelili, i mislimo da je ta priča jako lijepo zaokružena. Sad u svim vrtićima raste povrće koje su oni posijali. I evo to je otprilike to. Bitno je to što sve to može biti jedna jako lijepa zaokružena priča. Imamo i još jednu tradiciju, naš vrtić se zove Smokvica i uvijek kad krenemo negdje posadimo smokvu ispred vrtića, to je jako bitno da vrtić ima svoju smokvu, te smokve rađaju na jesen i to je sorta koja je tu pogodna za naše podneblje, tih smokava nekad ima više, nekad manje, ovisno o zimi i mrazu, ali smokve se beru svakodnevno, nema tu nekakvog planiranog branja, ali jednostavno djeca znaju da imamo smokvu vani i kad izađemo van i kad je vrijeme voćne užine, pita teta tko voli smokve i kad ima se beru, ali kad ih ima jako puno onda se poberu pa se pravi džem u kuhinji. Koristimo sve proizvode našeg vrta, ideja je od početka bila da djeca osvijeste proces od sjemena do tanjura i da to sve što je u tanjuru nije došlo iz dućana, nije palo s neba ili da to mama ima negdje skriveno u kuhinji. Aktivnosti sijanja i presađivanja u Pojatnu je jako duga tradicija, a možemo reći da je to u nekom manjem obujmu ove godine u Dubravici bilo super što su se svi uključili i imali smo dovoljno za vlastite potrebe. Htjela bih spomenuti i jedan eksperiment dok još nismo imali vrt, prvu godinu smo mi uz čemprese spustili par zrna graha i onda su nam se mahune penjale po čempresu pa smo brali mahune i onda smo zaključili da imamo zelenu ruku i da moramo od tog napraviti pravi vrt. To su bili počeci, ali stvar je u tome da se sve mora ubrati i iskoristiti, ono što se ne iskoristi se baca na kompost i djeca to znaju i onda na jesen u pravilu imamo jednu akciju, zadnje jesenko čišćenje vrta, onda se poberu zadnji plodovi ako je ostao koji korijen cikle, mrkve i dr. Zatim se grablja lišće i to se sve stavi na

kompost. One teže, fizičke poslove radimo domar i ja, mi to volimo i to je nama sve super, onda kad mi pripreмимо gređice i ostalo onda tu dolaze odgojiteljice, mi ih zovemo „zelene tete“, važno je imati čovjeka koji ima afinitete za to, najvažnije je to da tu nema forsiranja, da svatko radi što želi i u čemu je dobar, nama je jako važno da mi imamo „zelenu tetu“ u timu, njima je to gušt i onda su tu i rezultati i nema problema i princip je odlaska u vrt kao i svaki centar aktivnosti, ponudi im se, stvar je izbora, zna se da se s mlađima rade neke aktivnosti koje su njima lakše. Mlađi su npr. malčirali jagode, ove godine smo napravili novu povišenu gređicu za jagode i onda kad je trebalo stavljat slamu, sadili su stariji, polijevali, zalijevali stariji, a mlađi su malčirali slamom ili su skupljali puževe. Ekološki smo zato što nema ništa kemijsko, nema kemijske prihrane, kemijske zaštite, nema pužomora, nego mi to sve skupljamo, imamo svoj kompost, skupljamo kišnicu za zalijevanje, tako da mislim da imamo zaokruženu priču.

Još samo da nadopunim sve ovo, znači od tog našeg, bitno je sve, boravak u prirodi, poznavanje prirode, suradnja s prirodom, održavanje prirode i to bio u biti trebao biti krajnji cilj, da djeca prepoznaju, cijene, čuvaju, njeguju, surađuju, uzmu od prirode što mogu, to nam je bio temelj za pisanje našeg projekta za Erasmus ove godine gdje smo mi prijavili naš projekt Pedagogija u prirodi - Put u zelenu budućnost i moram reći da smo prošli, i mi ćemo znači imati mobilnosti koje su vezane upravo za to, prva mobilnost će biti u 10. mjesecu u Portugal u jednu odgojno-obrazovnu ustanovu koja je više generacijska, nije samo predškolska, ali oni imaju svoj vrt, povrtnjak, botanički vrt, zoološki vrt, čuda imaju i to nas sve jako zanima, prva mobilnost će biti tamo pa idemo vidjeti kako to drugi rade, pa smo se tako isto prijavili na neke edukacije, bit će tu edukacije vezane za strani jezik i digitalne kompetencije, idemo mi pokazati što znamo vani, ali i idemo vidjeti gdje smo mi u odnosu na druge. Možda ćemo jednog dana mi biti ne možda šumski vrtić, ali možda vrtić u prirodi. Doista imate jednu divnu eko-priču.

Ljubazno molim, kako bi rezultati istraživanja bili cjeloviti, da mi na sljedeći e-mail __ pošaljete 3 fotografije Vašeg eko vrta po izboru. Napominjem da će ukoliko se na fotografijama vidi lice osobe (bilo dijete ili odrasla osoba) biti zamagljeno/skriveno i fotografija će biti zaštićena. *Može, naravno, poslat ću vam više fotografija pa vi izaberite koje su vama najbolje.*

Od srca zahvaljujem na sudjelovanju u intervjuu, na utrošenom vremenu i želji za sudjelovanjem u ovom istraživanju. Doviđenja!

PRILOG 3

Prijepis intervjua DV „Cvrčak“

Dobar dan! Moje ime je Sara Kuhar, studentica sam 2. godine Sveučilišnog diplomskog studija Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u Osijeku. Provodim intervju za potrebe pisanja diplomskog rada na temu „Ekološki vrtovi u predškolskim ustanovama“. Cilj istraživanja je istražiti ulogu ekoloških vrtova za djecu predškolske dobi s primjenom 7R modela odgoja i obrazovanja za održivi razvoj te promicanje važnosti dječjih vrtića s ekološkim vrtovima. Intervju će biti proveden u skladu s etikom istraživanja te bez nanošenja ikakve štete sudioniku ili ustanovi. Intervju se provodi telefonskim pozivom na dan 5. lipnja 2024.

S kime razgovaram, tko sudjeluje u intervjuu, možete se kratko predstaviti. *Dobar dan, ja sam Ružica Vedrinski, odgojiteljica sam i ekokoordinatorica u DV „Cvrčak“, Virovitica.*

Prije nego započnemo intervju, gospođo Vedrinski, pristajete li na snimanje razgovora i dobrovoljno sudjelovanje u intervjuu uz napomenu da će intervju u pisanom obliku biti javno dostupan te da će se koristiti samo i isključivo za potrebu pisanja diplomskog rada na temu „Ekološki vrtovi u predškolskim ustanovama“? Prijepis intervjua prije prilaganja u diplomski rad dobit ćete na uvid i potpis, a rezultate i zaključke donesene na temelju istraživanja bit će moguće iščitati u javno objavljenom diplomskom radu na Repozitoriju. Napominjem da u bilo kojem trenutku možete odustati od istraživanja, bez ikakvih posljedica. Također, pristajete li da Vaše ime i prezime kao sudionika istraživanja bude trajno vidljivo u sklopu diplomskog rada? *Eto pristajem na sve.*

Za početak molim ukratko predstavite dječji vrtić u kojem se nalazi eko vrt, vizija, misija, broj skupina i drugo. *DV Cvrčak Virovitica osnovan je 1950. godine, ima 6 objekata, 3 objekta su na istoj lokaciji, a 3 su na različitim, 1 prigradski i 2 su gradska. U svakom objektu ima ekoloških elemenata gdje se provode eko aktivnosti prema uzrastu djece. Ja kao eko voditelj, odnosno eko koordinator, koordiniram najviše u tri objekta, jer su oni u istom mjestu, a po potrebi i u ostalim objektima, ali preko voditelja tih objekata. DV Cvrčak ima preko 500 polaznika, 28 skupina. Osnivač je grad Virovitica. Vizija vrtića je ta da dječji vrtić kao poticajno socijalno-prostorno okruženje te ugodno ozračje u kojem se dijete razvija i raste, zadovoljava sve osnovne potrebe, stječe prve spoznaje o sebi, svijetu oko sebe, uči o komunikaciji i odnosima, razvija svoje*

potencijale i stječe spoznaje i vještine potrebne za čitav život. Misija je ta da je DV Cvrčak Virovitica ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje koji djeluje na području grada Virovitice i prigradskih naselja. Kroz provedbe različitih programa usklađenih s nacionalnim kurikulumom i utemeljenim na humanističkom razvojnom pristupu vrtić je usmjeren razvoj dječjih potencijala, poštivanja dječjih prava, uvažavanja individualnih potreba djece, svojim djelovanjem pruža podršku obitelji, pridonosi razvoju roditeljskih kompetencija i doprinosi razvoju lokalne zajednice. To je iz našeg kurikuluma. Što Vas je potaknulo na održavanje/vođenje eko vrta u dječjem vrtiću? Na vođenje/održavanje eko vrta u DV Cvrčak potaknuo me prekrasan prostor koji pruža priliku za promjenom. Kao dijete odrasla sam uz prirodu i u prirodi, divila se promjenama godišnjih doba i tada već kao malo dijete imala sam svoju gredicu. Što znači da i malo dijete svojim rukama može napraviti čudo, očima vidjeti i ustima isprobati. Povala sam se i konvencijom o pravima djeteta 1989., da svako dijete i svaki čovjek samim svojim postojanjem ima pravo na čist i zdrav okoliš koji mu omogućuje skladan rast i razvoj. Koliko dugo vodite eko vrt u dječjem vrtiću? Ukoliko vrt ima dulju povijest (nekoliko godina) možete li ukratko opisati kako se vrt razvijao kroz godine, kako je sve počelo, početna ideja? Od samog ulaska u vrtić, prije malo više od 40 godina, počela sam unositi različite edukativne i praktične aktivnosti s djecom te poticati razvoj svijesti ekološkog življenja i promišljanja u aktivnosti. U aktivnosti sam što više uključivala i roditelje, odnosno obitelj djeteta. Kao eko koordinator počela sam 2010. godine, upravo tadašnja koordinatorica otišla je u mirovinu, a od te 2010. godine izašli smo iz okvira ustanove unutar vrtića i naših zidova i počeli djelovati na području šire lokalne zajednice u suradnji s institucijama grada Virovitice koje su visoko ekološki osviještene. 2010. godine ispred vrtića zavijorila se zelena zastava i dječjem vrtiću Cvrčak dodijeljen je status međunarodne eko škole, odnosno vrtića. Vrtić je rekao "DA" ekologiji i novom načinu promišljanja. Od 2010. do 2024. sam ja voditelj eko vrta, uz mene je još jedna eko koordinatorica. Ove godine DV Cvrčak dobiva priznanje, 10. lipnja, za dijamantni status, za 14 godina aktivnog ekološkog rada, na što smo jako ponosni i sretni. Grad Virovitica nam je sve te godine podrška, ali i neke druge jedinice lokalne zajednice, a djeca rastu polako, tako da raste i naš vrt uz veliku pažnju, hranu i svjež zrak, sunce, kišu. Promjene se vide, počeli smo s nekoliko ruža, kamenjarom i teglicama ispred soba naših skupina. Tko sve sudjeluje u uređenju/vođenju vrta u dječjem vrtiću? U uređenju vrta, cvjetnih gredica sudjeluju svi zaposlenici vrtića, djeca, prema svojim razvojnim mogućnostima s obzirom na dob i njihovi roditelji. Djetetova svijest o ekologiji je razvijena onoliko koliko je ta ista svijest razvijena kod

odraslih koji ga okružuju. Djeca uče po modelu, tj. ako dijete vidi odrasle iz svoje okoline kako poštuju prirodu i ono će se isto tako odnositi prema prirodi. Opišite u kojim sve vrtlarskim aktivnostima sudjeluju djeca i odgojitelji te na koji način. Djeca cijele godine gredice sa cvijećem i povrćem uređuju, nadopunjuju, zalijevaju, plijeve, sakupljaju sjemenke ocvalih biljaka i spremaju u banku sjemenja kako bi sljedeće godine imali sadni materijal za uzgoj novih sadnica cvijeća, povrća i ljekovitog bilja. Kod ubiranja plodova povrća zajedno s odgojiteljicama peru, prave različite salate, sokove, konzumiraju i isprobavaju. Na taj način polazište i cilj nam je da obogaćujemo dječju spoznaju o tome odakle dolazi hrana i na koji način je moguće djelovati da bi se ona proizvela. Uz radne aktivnosti provodimo i igre u prirodi, zatim aktivnosti čišćenja okoliša, sakupljanja npr. smeća, odlaganje pokošene trave, plijevljenje, eko igre, likovne aktivnosti s ponuđenim nestrukturiranim materijalom, razgovor s djecom, npr. kakva je zemlja kad je sretna, žalosna, kako možemo zaštititi zemlju, čitanje različitih eko slikovnica, lutkarsko scenske aktivnosti, priroda kao naš dom i dr. Na različite aktivnosti kod djece od najranije dobi nastojimo potaknuti suživot s prirodom. Nabrojite koje sve biljne vrste sadrži Vaš eko vrt? U dvorištu našeg vrtića postoje razni mini vrtovi, to su vrt s ljekovitim i začinskim biljem, npr. Tu je lavanda, ružmarin, metvica, bosiljak, kadulja, zatim ukrasno drveće kao što su magnolija, čempresi, breza, javor, jela, smreka, bor, tulipanovac koji ima doista prekrasan cvijet. Zatim imamo ukrasno grmlje kao što su hortenzija, ruže, agave, hibiskus, ljiljan, perunike, mnogo je toga. Vrt sa sezonskim cvijećem i trajnicama, tu imamo maćuhice, prkos, pustinjska ruža, različiti sukulenti, razni prekrivači tla kao što su ukrasne trave, zatim imamo mini povrtnjak, tu imamo i salate, luk, paprike, tikvice, rajčice, grašak, mrkvu, zatim voćnjak u kojem imamo kruške, jabuke, trešnje, dunje, šljive, orah i oskorušu, koja je bila donacija jedne strukovne škole. Koje vrtno elemente sadrži? (povišena gređica, ograda, kompostište, spremište i dr.) Sve te biljke posađene su u različite vrtno elemente, znači imamo i povišene gređice, uz ogradu imamo cvjetnjak, kamenjar, travnjak i najčešće manje vrtove uz terase gdje je djeci najbliže i mogli bismo reći da je to za njih jedna vrsta učionice na otvorenom. Imamo i manje komposte, spremište odnosno jednu drvenu kućicu koju smo dobili natječajem na jednom projektu i tu spremamo vrtni alat i druge potrebne materijale. Koji su po Vašem mišljenju potrebni prostorni i materijalni uvjeti za kvalitetno održavanje/vođenje eko vrta u dječjem vrtiću? Što se tiče prostora, mi osobno imamo dovoljno, materijalne uvjete polako dobavljamo na različite načine, znači u suradnji škola, grada, roditelja, pisanjem i javljanjem na projekte, donacijama različitih udruga, i na kraju tu je i velika važnost odgojitelja

koji treba biti ekološki osviješten, zatim potrebna je edukacija svih zaposlenika, zatim međusobna suradnja i komunikacija. Koji je cilj vođenja eko vrta, što želite postići, na razini skupine ili na razini dječjeg vrtića? Ekološki odgoj djeteta u DV Cvrčak Virovitica je važan jer djeca stječu vještine i ponašanja koja pomažu zemlji da ostane čista, prikladna za život ljudi, biljaka i životinja, podizanje svijesti o zaštiti okoliša. Koja bi po Vašem mišljenju bila odgojno-obrazovna uloga održavanja eko vrta u dječjem vrtiću? Odgojno-obrazovna uloga bi bila utjecati na bogaćenje dječje spoznaje kroz aktivno sudjelovanje, stvaranje vrta, održavanje, ubiranje, konzumiranje plodova vrta i razvijanje smisla za lijepo. Smatrate li da održavanje eko vrta potiče razvoj životno praktičnih vještina djece predškolske dobi? Na koji način? Da, održavanje eko vrta potiče razvoj životno praktičnih vještina djece predškolske dobi, boravak na zraku, u svim vremenskim uvjetima, uz prikladnu odjeću, jedan je od najvažnijih načina radne aktivnosti, suradnja, dogovor oko podjele posla, uredno odlaganje pribora i alata za rad, naučiti međusobno dijeliti uspjeh, ali i neuspjeh te zajednički trud i zalaganje. Ima li Vaš eko vrt nutritivnu vrijednost? Koristite li plodove vrta u prehrambene ili druge svrhe? Funkcija našeg vrta tijekom godina se mijenjala, tada smo koristili više plodova iz vrta za konzumiranje gdje smo plodove nosili u kuhinju, npr. Kuhala se cikla, rajčica, spremala se zimnica i više skupina moglo je konzumirati plodove zajedničkog rada, izrađivali smo i sapune, mirisne vrećice, čajeve. A danas se manje proizvodi, ali za potrebe jedne skupine ima dovoljno. I za kraj što čini Vaš vrt ekološkim? U suradnji stručnih osoba sadimo, npr. voćke koje nije potrebno tretirati, ako i je potrebno to je na ekološkoj bazi, zemlju i gnojivo također pripremamo ekološki, nema upotrebe kemijskih gnojiva ni pesticida, sudjelovali smo i u ekološkoj edukaciji kako ekološki održavati vrt. Ništa se ne tretira umjetnim putem, pa čak ni korov, kukci oprašuju biljke u vrtu, a primjetili smo da naš vrt privlači doista puno kukaca. Za kukce smo pripremili hotele za kukce u kojima mogu prezimiti. I to bi bilo zapravo to. Odlično.

Ljubazno molim, kako bi rezultati istraživanja bili cjeloviti, da mi na sljedeći e-mail __ pošaljete 3 fotografije Vašeg eko vrta po izboru. Napominjem da će ukoliko se na fotografijama vidi lice osobe (bilo dijete ili odrasla osoba) biti zamagljeno/skriveno i fotografija će biti zaštićena. Poslat ću vam ako može na Viber na vaš broj nekoliko fotografija pa vi izaberite koje su vam dobre. Može, hvala.

Od srca zahvaljujem na sudjelovanju u intervjuu, na utrošenom vremenu i želji za sudjelovanjem u ovom istraživanju. Hvala vama na pozivu. Doviđenja!

PRILOG 4

Prijepis intervjua DV „Šareni leptirić“

Dobar dan! Moje ime je Sara Kuhar, studentica sam 2. godine Sveučilišnog diplomskog studija Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u Osijeku. Provodim intervju za potrebe pisanja diplomskog rada na temu „Ekološki vrtovi u predškolskim ustanovama“. Cilj istraživanja je istražiti ulogu ekoloških vrtova za djecu predškolske dobi s primjenom 7R modela odgoja i obrazovanja za održivi razvoj te promicanje važnosti dječjih vrtića s ekološkim vrtovima. Intervju će biti proveden u skladu s etikom istraživanja te bez nanošenja ikakve štete sudioniku ili ustanovi. Intervju se provodi telefonskim pozivom na dan 6. lipnja 2024.

S kime razgovaram, tko sudjeluje u intervjuu, možete se kratko predstaviti. *Dobar dan, ja sam Sanja Delić, odgojiteljica sam u privatnom dječjem vrtiću Šareni leptirić, Solin. Dva sata tjedno obavljam i dužnost ravnateljice.*

Prije nego započnemo intervju, gospođo Delić, pristajete li na snimanje razgovora i dobrovoljno sudjelovanje u intervjuu uz napomenu da će intervju u pisanom obliku biti javno dostupan te da će se koristiti samo i isključivo za potrebu pisanja diplomskog rada na temu „Ekološki vrtovi u predškolskim ustanovama“? Prijepis intervjua prije prilaganja u diplomski rad dobit ćete na uvid i potpis, a rezultate i zaključke donesene na temelju istraživanja bit će moguće iščitati u javno objavljenom diplomskom radu na Repozitoriju. Napominjem da u bilo kojem trenutku možete odustati od istraživanja, bez ikakvih posljedica. Također, pristajete li da Vaše ime i prezime kao sudionika istraživanja bude trajno vidljivo u sklopu diplomskog rada? *Pristajem na sve što ste naveli.*

Hvala, možemo početi. Za početak molim ukratko predstavite dječji vrtić u kojem se nalazi eko vrt, vizija, misija, broj skupina i drugo. *Naš vrtić je mali privatni vrtić iz Solina. 2018. godine odlučili smo postati eko vrtić te smo taj cilj i ostvarili. Naša vizija je bila prvenstveno osvještavanje djece, ali i roditelja po pitanju ekologije i očuvanja prirode, uz naglasak na reciklažu te sakupljanje pedagoški neoblikovanih materijala koje koristimo u radu. Tako smo svi zajedno (roditelji, djeca, odgojitelji, pedagog, ravnatelj i osnivač) uskočili u ovaj projekt jer smo ga smatrali idealnim za naš mali vrtić koji je već tada imao svoj vlastiti dvor sa raznim biljkama, stablima s plodovima te ga je samo trebalo oplemeniti. Drugi važan dio naše vizije bila je zdrava*

prehrana. U suradnji sa medicinskom sestrom unaprijedili smo jelovnik te uveli zdrave rođendane (voće, zdrave grickalice, prirodni sokovi). Najvažniji aspekt zdrave prehrane bilo je stvaranje eko vrta kako bi djeca sama mogla zasaditi biljke koje će kasnije i jesti. Za postizanje ekostatusa preko udruge Lijepa naša trebalo je proći sedam koraka, osmisliti logo i slogan, redovno fotografirati i dokumentirati sve eko aktivnosti, te osnovati ekoodbor sačinjen od roditelja, djece i odgojitelja. Na kraju smo sve uvjete ispunili te dobili status eko vrtića. 2020., 2022. i 2024. ponovno smo ispunili sve uvjete te svaki put uspješno obnovili ekostatus. Što Vas je potaknulo na održavanje/vođenje eko vrta u dječjem vrtiću? Za osnivanje eko vrta potaklo nas je to što smo htjeli da djeca iskuse proces nastajanja hrane od početka do kraja. Smatrali smo da ćemo im tako lakše približiti važnost zdrave prehrane, a uključenost u sam proces njima će donijeti radost, zadovoljstvo i ponos. Tako za ručak jedemo povrće iz našeg vrta koji je nažalost zbog prostornog ograničenja dosta malen, a za užinu voće koje dozrije, grožđe, marelice, trešnje. Koliko dugo vodite eko vrt u dječjem vrtiću? Ukoliko vrt ima dulju povijest (nekoliko godina) možete li ukratko opisati kako se vrt razvijao kroz godine, kako je sve počelo, početna ideja? Početna ideja je bila dopustiti djeci da dožive proces nastajanja hrane te na taj način osvijestiti ih o važnosti zdrave prehrane. Djeca kako svi znamo, najbolje uče iskustveno te smo se vodili time kako će im zdrava prehrana biti puno bliskija ukoliko su i oni uključeni. Vrt je nastao 2018. godine. Nažalost zbog prostornih nemogućnosti nismo ga dodatno proširivali, ponajviše kako djeci ne bi oduzimali prostor za igru na dvoru. Redovno sezonski sadimo paprike, mrkvu, rajčice, krastavce, jagode, selen, peršin.... Tko sve sudjeluje u uređenju/vođenju vrta u dječjem vrtiću? U sadnji i uređenju najviše su uključena djeca iz jutarnje skupine, njihove odgojiteljice te naša kuharica. Djeca iz popodnevnih te njihova odgojiteljica pomognu u čišćenju dvorišta, održavanju i zalijevanju, a preko vikenda vlasnica uskoči kako bi biljke dobile potrebnu njegu i dok vrtić ne radi. Opišite u kojim sve vrtlarskim aktivnostima sudjeluju djeca i odgojitelji te na koji način. Djeca i odgojitelji zajedno prokopaju zemlju, dodaju novu zemlju te gnojivo ako je potrebno, zasade nove sadnice te redovno zalijevaju i odrađuju sve potrebne aktivnosti. Nabrojite koje sve biljne vrste sadži Vaš eko vrt. Trenutno imamo mrkvu, rajčicu, krastavac, blitvu, jagode i selen. Također imamo stablo marelice, stablo trešnje, vinovu lozu i razne ukrasne biljke (čuvarkuća, aloevera, razno samoniklo bilje) Koje vrtne elemente sadrži? (povišena gredica, ograda, kompostište, spremište i dr.) Zbog nedostatka prostora sve naše povrtno biljke zasađene su u velikim spremnicima, a ogradom su zaštićene biljke koje su direktno na dvorištu u kojem se djeca igraju tj. u njegovim rubnim

dijelovima. Koji su po Vašem mišljenju prostorni i materijalni uvjeti za kvalitetno održavanje/vođenje eko vrta u dječjem vrtiću? Za kvalitetno vođenje vrta potrebna je želja i volja, ali i znanje o biljkama (kada se sade, kako se održavaju) i tu imamo veliku pomoć naše kuharice koja ima veliko znanje te ga je prenijela odgojiteljima i djeci. Prostor je važan, ali mi smo uspjeli unatoč nedostatku istog. Početno smo vrt stavili na dvorište, ali je to djeci oduzimalo prostor za igru te ga je bilo i teže održavati. Zbog toga smo ga izmakli u predio bliže samoj kuhinji kako bi bio zaštićen, no tu smo izgubili na prostoru. Koji je cilj vođenja eko vrta, što želite postići, na razini skupine ili na razini vrtića? Jedini naš cilj je omogućiti djeci iskustvo stvaranje vlastite hrane jer većina djece nema tu mogućnost zbog nedostatka vremena, užurbanog gradskog života i okrenutosti brzim, gotovim proizvodima. Želimo djecu i roditelje educirati o važnosti zdrave prehrane, osvješćivanju onog što jedemo te uravnoteženosti namirnica. Koja bi po Vašem mišljenju bila odgojno-obrazovna uloga održavanja eko vrta u dječjem vrtiću? Odgojno-obrazovna uloga eko vrta je mogućnost koja je djeci pružena da stavljaju nešto dobro, zdravo i kvalitetno, razvijanje motoričkih sposobnosti, senzorna integracija te razvijanje pozitivne slike o sebi i doživljavanje sebe kao vrijednog pojedinca koji sudjeluje u aktivnostima važnim za svoju zajednicu. Smatrate li da održavanje eko vrta potiče razvoj životno-praktičnih vještina djece predškolske dobi? Na koji način? Životno praktične aktivnosti prisutne su svakodnevno u našem vrtiću pa tako i kroz eko vrt. Djeca se uče vještinama koje će im pomoći u životu, ali i osvijestiti važnost sudjelovanja u takvim aktivnostima. Redovno čistimo i održavamo naš vrt i dvorište, zalijevamo ga, izrađujemo posudice za ukrasno bilje od sakupljenih limenki i slično. Ima li Vaš eko vrt nutritivnu vrijednost? Koristite li plodove vrta u prehrambene ili druge svrhe? Plodove koristimo u pripremi ručka ako je riječ o povrću, dok voće jedemo za užinu ovisno o količini plodova. Prošle godine smo zbog velike količine marelica izrađivali i vlastitu marmeladu koju su djeca nosila kući. Kao zadnje pitanje, što čini Vaš vrt ekološkim? Naš vrt je ekološki jer ne koristimo nikakve umjetne dodatke niti tretiramo naše biljke pesticidima. Sve je prirodno te zbog toga neke biljke nekada i ne uspiju ili bude manje plodova, ali svake godine iznova se trudimo, sadimo i održavamo našu viziju ekologije. Ljubazno molim, kako bi rezultati istraživanja bili cjeloviti, da mi na sljedeći e-mail __ pošaljete 3 fotografije Vašeg eko vrta po izboru. Napominjem da će ukoliko se na fotografijama vidi lice osobe (bilo dijete ili odrasla osoba) biti zamagljeno/skriveno i fotografija će biti zaštićena. Od srca zahvaljujem na sudjelovanju u intervjuu, na utrošenom vremenu i želji za sudjelovanjem u ovom istraživanju. Doviđenja!

PRILOG 5

SUGLASNOST

„Prijepis intervjuja - Ekološki vrtovi u predškolskim ustanovama”

DV _____

Provoditeljica istraživanja: Sara Kuhar, studentica 2. godine Sveučilišnoga diplomskog studija

Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u Osijeku

Mentorica: prof. dr. sc. Irella Bogut

Ja, _____, svojim potpisom potvrđujem da sam dana _____

dobrovoljno sudjelovala u telefonskom intervjuu, kao sudionik/sudionica istraživanja za potrebe pisanja diplomskog rada na temu „Ekološki vrtovi u predškolskim ustanovama” te da sam dobrovoljno pristala na sve navedene uvjete istraživanja. Svojim potpisom potvrđujem da je navedeni prijepis intervjuja vjerodostojan te da sam suglasna sa svrhom i uvjetima istraživanja navedenim u prijepisu intervjuja.

Datum i mjesto: _____

Potpis: _____